

ARCHEOLOGIENOTA

GROOT-BIJGAARDEN - BRUSSELSTRAAT

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

APRIL 2021

Titel
Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Groot-Bijgaarden - Brusselstraat

Auteur(s)
Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Kevin Bouckaert

Projectnummer
2021C132

Plaats en datum
Kortenaken, april 2021

Reeks en nummer
ARCHEBO rapport 2021C132
ISSN 2034-5615

© 2021 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoekopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>9</i>
3	Bureauonderzoek	12
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>12</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>20</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>23</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>33</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	34
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>34</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>34</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>35</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>36</i>
5	Bibliografie	37
6	Figurenlijst.....	39
7	Plannenlijst.....	40

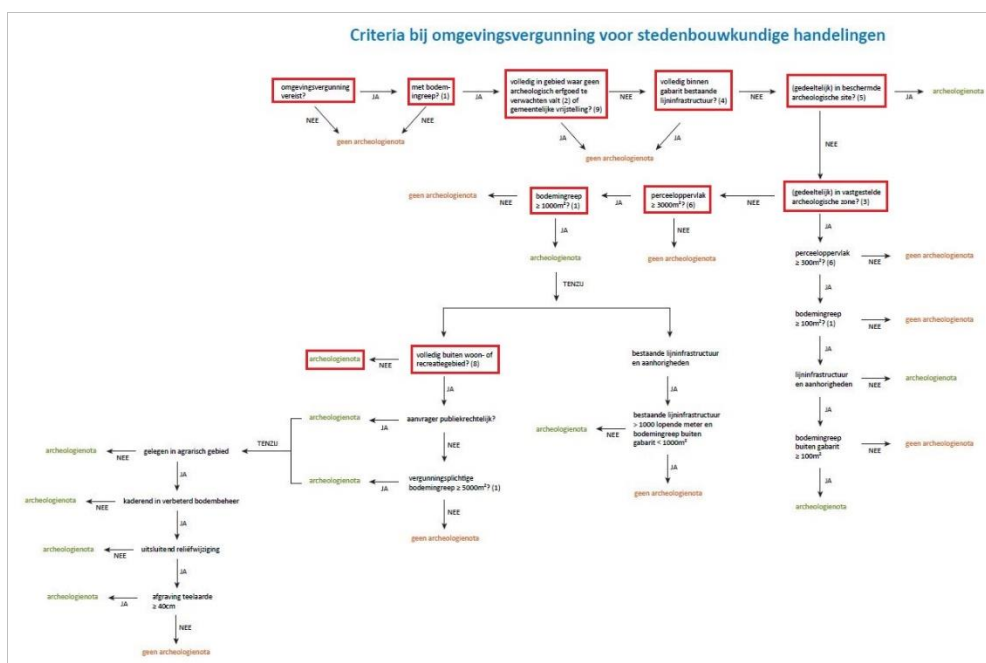
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

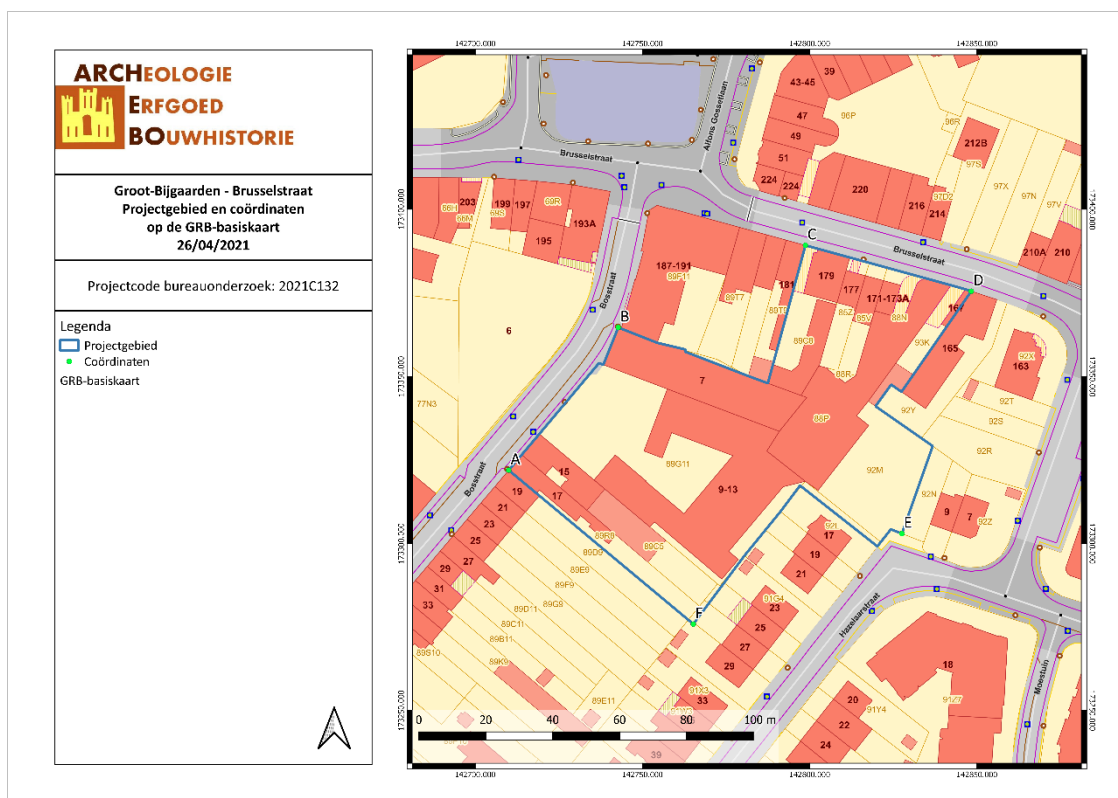
Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Brusselstraat 167-179, Bosstraat 7-17 en Hazelaarstraat in Groot-Bijgaarden (Dilbeek, Vlaams-Brabant). Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige bebouwing slopen en verhardingen verwijderen. Vervolgens zullen meerdere één- en meergezinswoningen opgetrokken worden. De bebouwing is voorzien van een gemeenschappelijke kelderverdieping, die zo goed als het gehele projectgebied zal innemen. Tenslotte zal ook de omgeving aangelegd worden met verhardingen en groene zones. Het projectgebied is ca. 7 527,754 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in april 2021 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de

reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

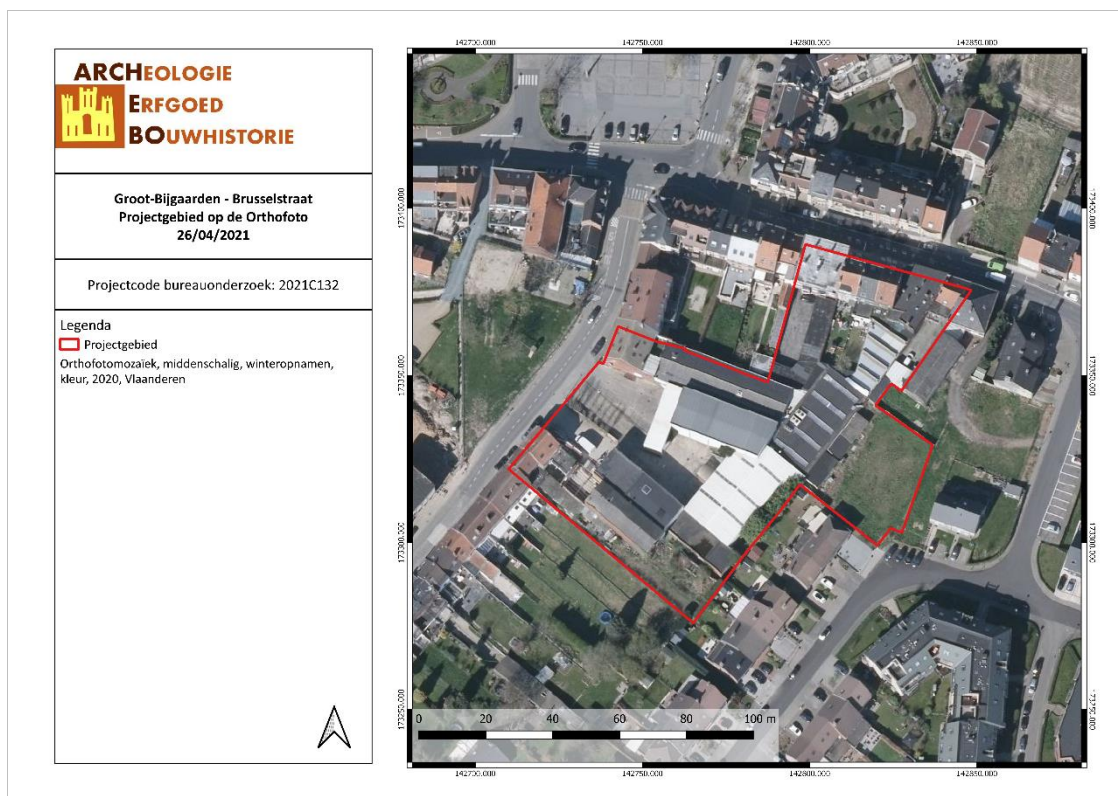
Administratieve fiche	
Naam site:	Groot-Bijgaarden - Brusselstraat
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Vlaams-Brabant, Dilbeek, deelgemeente Groot-Bijgaarden, Brusselstraat 167-179, Bosstraat 7-17 en Hazelaarstraat
Kadaster:	Dilbeek, afdeling 4 (Groot-Bijgaarden), sectie B, perceelnummers 85D2, 89C8, 85Z, 85V, 88R, 88N, 93K, 88P, 92M, 89X10, 89G11, 89S8, 89C5, 89R8, 92L (deel), 91D4 (deel), 91Z3 (deel) & 91Y3 (deel)
Coördinaten:	A X 142.709.995.462.217
	Y 173.321.949.626.405
	B X 142.742.739.974.238
	Y 173.364.651.002.437
	C X 142.798.715.846.278
	Y 173.389.222.714.454
	D X 142.848.281.030.312
	Y 173.375.503.290.445
	E X 142.827.540.038.295
	Y 173.302.964.538.392
	F X 142.765.188.733.889
	Y 173.275.894.423.259
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenkaken
Projectcode bureauonderzoek:	2021C132
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever
Grootte projectgebied:	Ca. 7 527,754 m ²
Uitvoeringsperiode:	April 2021
Reden van de ingreep	Slopen huidige bebouwing, bouwen van meerdere één- en meergezinswoningen, omgevingsaanleg
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, slopen, parkeerkelder, Groot-Bijgaarden, stedelijke gebieden en havengebieden

De onderstaande GRB-kadasterkaart en Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskaarten en luchtfoto's.

GRBR/21/04/06/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2021)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houdt hierdoor een veiligheidsrisico in. De sloop (werken aan de fundamenteën, onder het maaiveld) van de aanwezige bebouwing mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

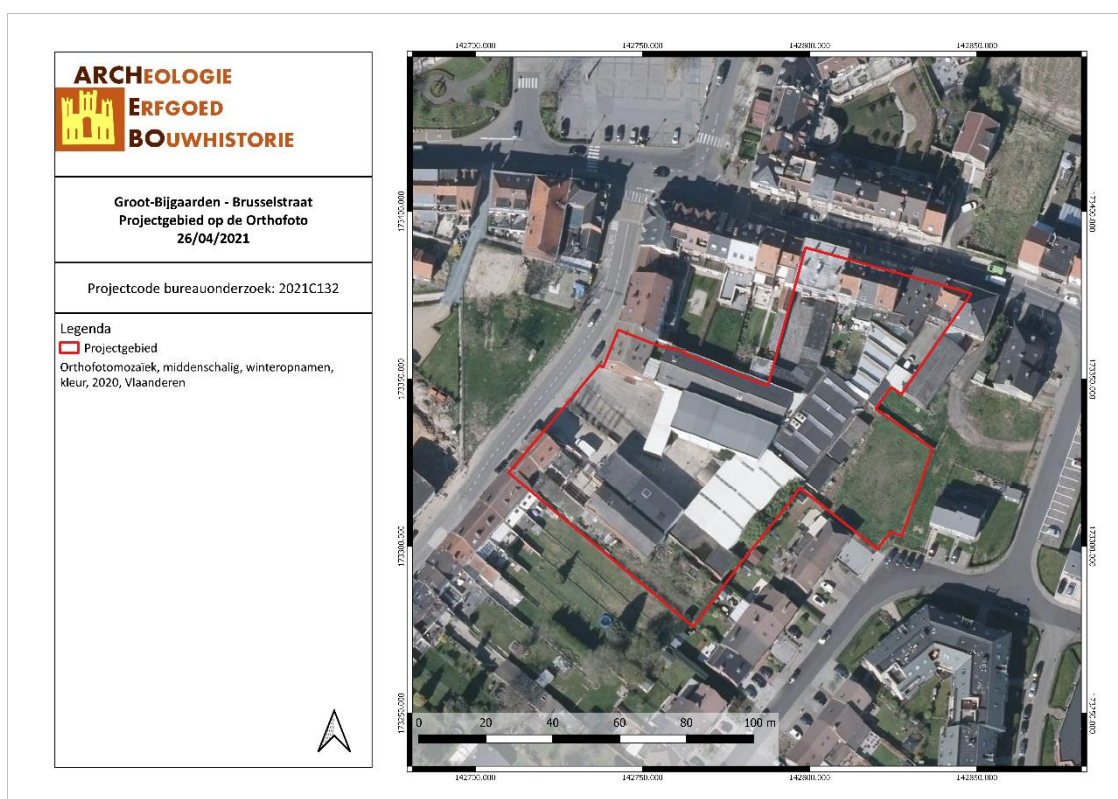
Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt aan Brusselstraat¹ 167-179, Bosstraat 7-17 en Hazelaarstraat in Groot-Bijgaarden (Dilbeek, Vlaams-Brabant). Het terrein is grotendeels bebouwd. Bosstraat 7 is een appartementsgebouw met een loods in de tuinzone. Bosstraat 9-13 bestaat uit een garage met tweedehandswagens en een carwash. Daarnaast is het perceel verhard. Bosstraat 15 en 17 zijn allebei woonhuizen met loodsen en bijgebouwen in de tuinzone. Ter hoogte van de Hazelaarstraat ligt een groene zone (gras). Ter hoogte van de Brusselstraat zijn er appartementsgebouwen, al dan niet met een commerciële ruimte op het gelijkvloers, en woonhuizen. De nummers 173 t.e.m. 177 zijn geregistreerd op het kadaster in 1914 en hebben in fries en borstwerping kenmerkende tegeltableaus.² De voortuintjes zijn grotendeels verhard en ook de tuinzones worden grotendeels ingenomen door verhardingen en loodsen. Het is niet geweten of de bebouwing voorzien is van kelders. Volgens het gewestplan ligt het projectgebied grotendeels binnen woongebieden, de zuidoostelijke hoek ligt binnen woonuitbreidingsgebieden.

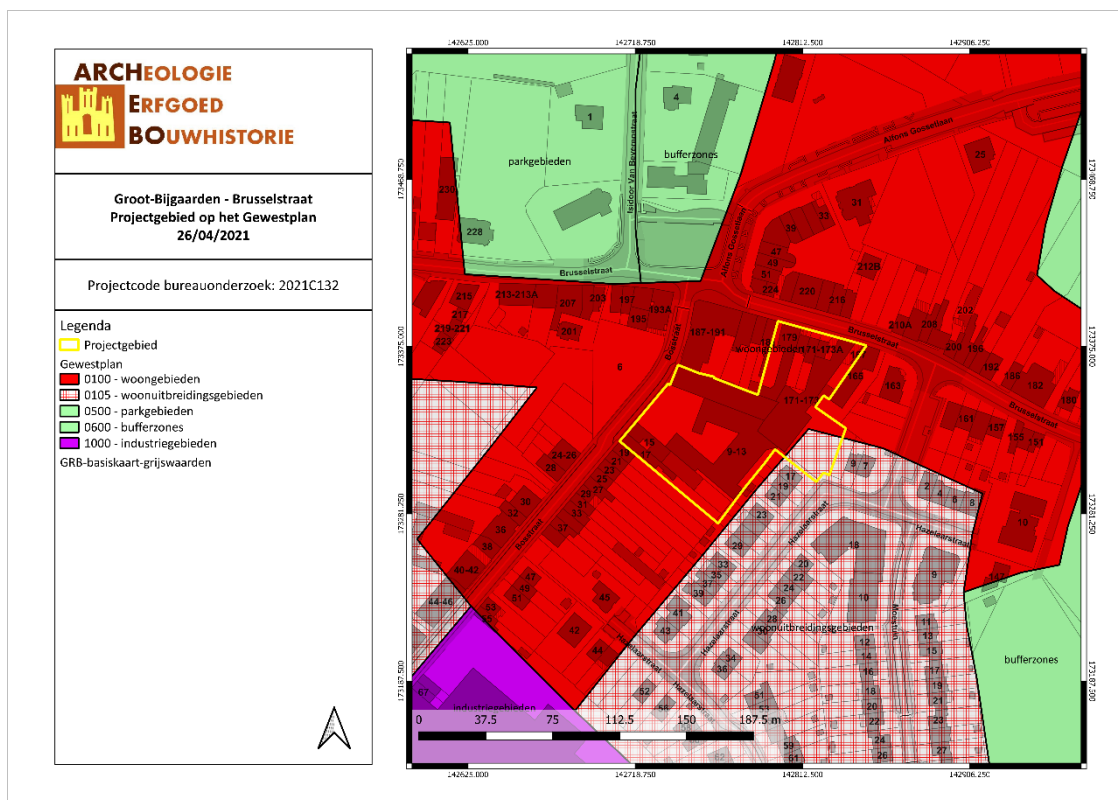

GRBR/21/04/06/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2021)

¹ 'Brusselstraat (Groot-Bijgaarden)', geraadpleegd 7 april 2021, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/16140>.

² 'Brusselstraat (Groot-Bijgaarden)'.

Figuur 5: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2021)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

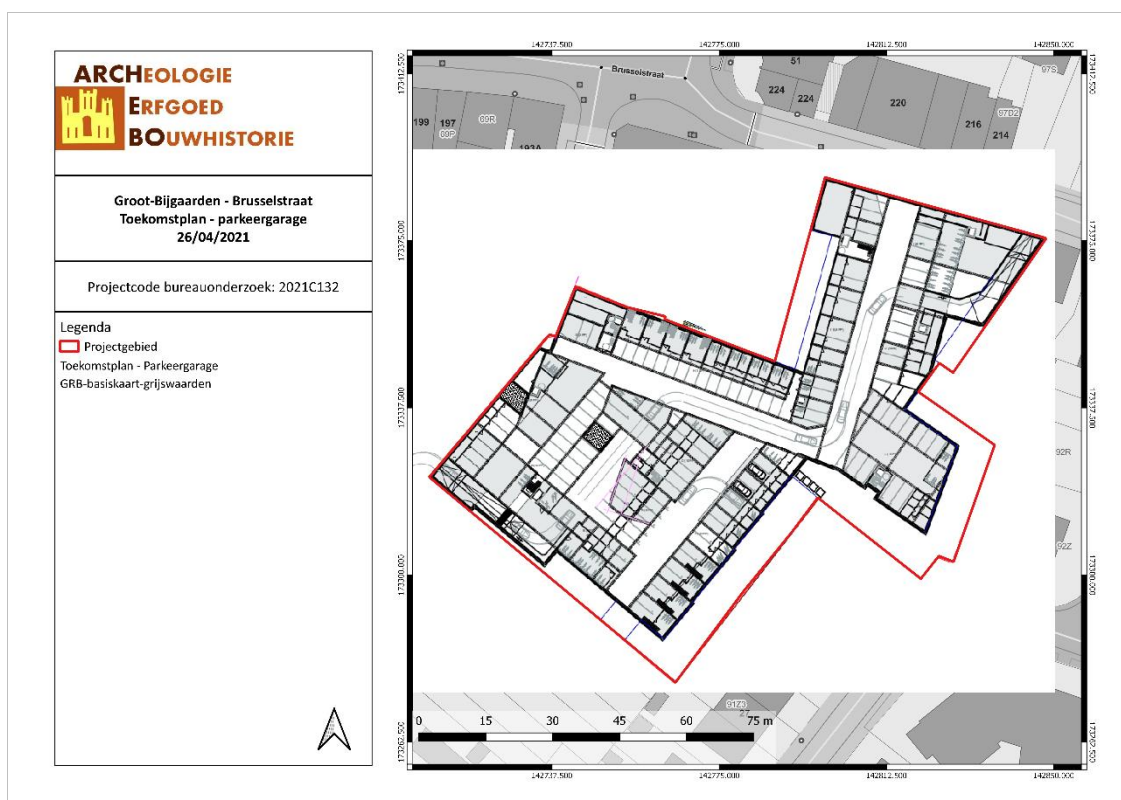
Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige bebouwing slopen en verhardingen verwijderen. Vervolgens zullen meerdere één- en meergezinswoningen opgetrokken worden. De omgeving rond de nieuwe bebouwing zal ook aangelegd worden. De ééngezinswoningen krijgen een privétuin met terras, bij de meergezinswoningen komen collectieve tuinen. Er worden ook een speeltuin, een binnenplein, vier afvalcontainers, enkele fietsenstallingen en extra groene zones voorzien. Aan de Brusselstraat, de Bosstraat en de Hazelaarstraat vertrekt een wegenis die over het terrein loopt. Ter hoogte van de Brusselstraat en Bosstraat liggen ook inritten naar de ondergrondse parkeergarage. Deze kelderverdieping zal zo goed als het gehele projectgebied innemen. Op de principedoorssnedes staan nog geen exacte dieptes, daar deze nog kunnen wijzigen i.f.v. technieken en stabiliteit. Het projectgebied is ca. 7 527,754 m² groot.

Figuur 6: Principesnede AA (initiatiefnemer, 2021)

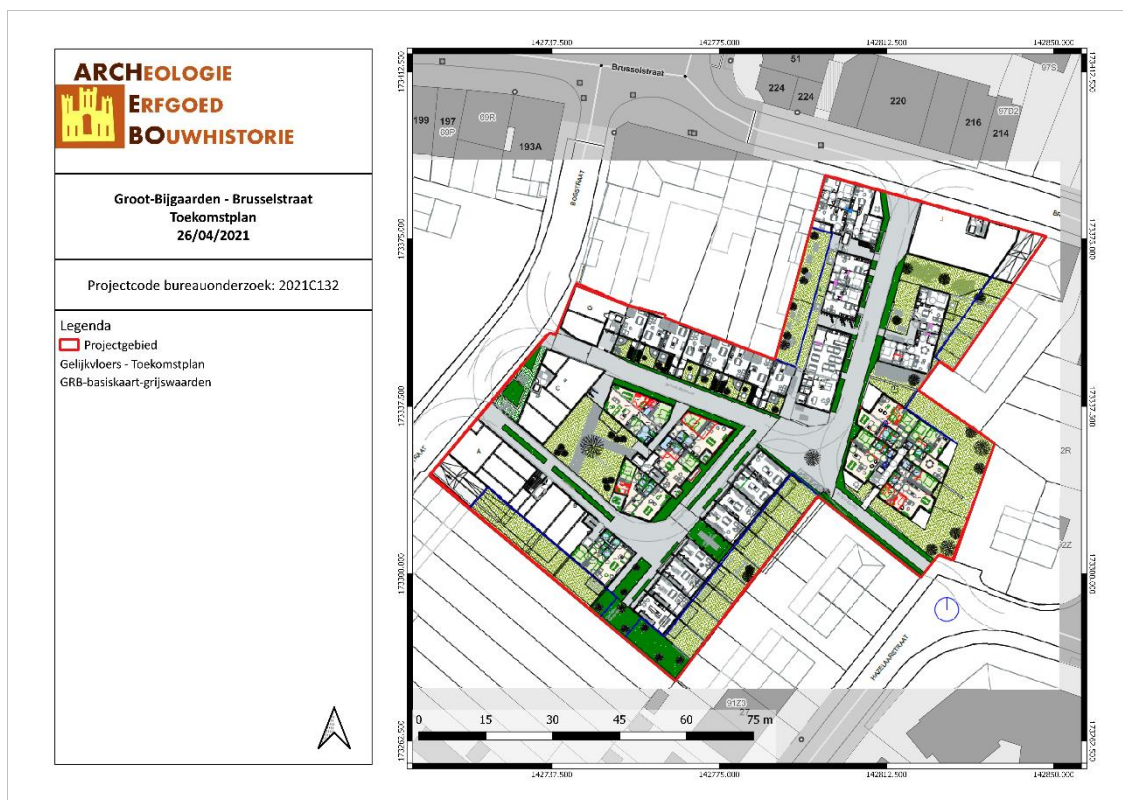

Figuur 7: Principesnede BB (initiatiefnemer, 2021)

GRBR/21/04/06/5 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Parkeerkelder (ARCHEBO bvba, 2021)

GRBR/21/04/06/6 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2021)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in georeferencierte vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geploteerd om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

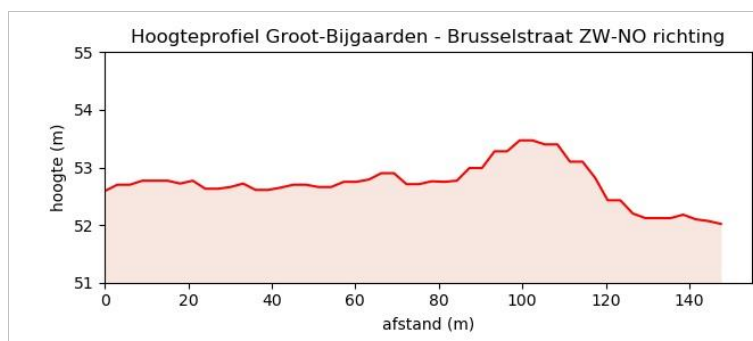
3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

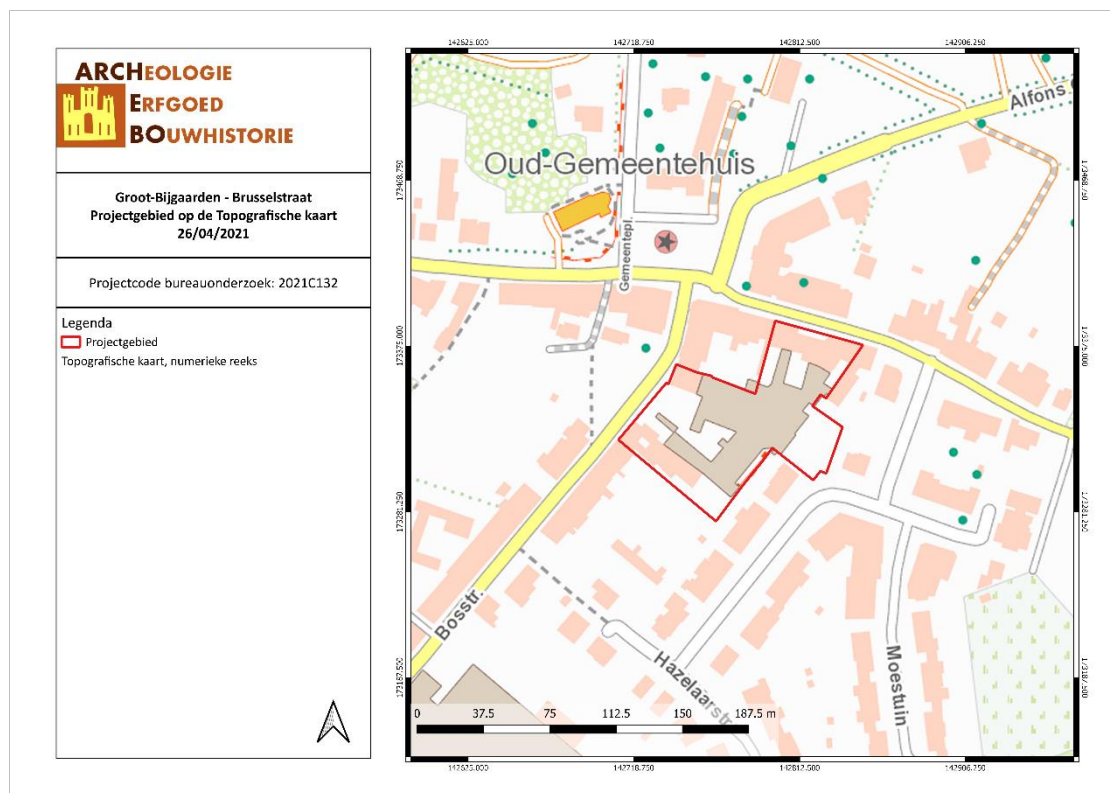
Het projectgebied ligt aan de Brusselstraat 167-179, Bosstraat 7-17 en Hazelaarstraat in Groot-Bijgaarden, een deelgemeente van Dilbeek, een gemeente gelegen in de Belgische provincie Vlaams-Brabant. De gemeente Dilbeek bestaat uit de deelgemeenten Dilbeek, Sint-Martens-Bodegem, Sint-Ulriks-Kapelle, Itterbeek, Groot-Bijgaarden en Schepdaal en grenst aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeenten Sint-Pieters-Leeuw, Lennik, Ternat en Asse. Kadastraal ligt het terrein in Dilbeek, afdeling 4 (Groot-Bijgaarden), sectie B, perceelnummers 85D2, 89C8, 85Z, 85V, 88R, 88N, 93K, 88P, 92M, 89X10, 89G11, 89S8, 89C5, 89R8, 92L (deel), 91D4 (deel), 91Z3 (deel) & 91Y3 (deel).

Het projectgebied ligt op een heuvelrug, geflankeerd door 2 valleien die waterdragend zijn. Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het terrein tussen ongeveer 52 en 53,5 meter boven de zeespiegel. Vanaf ca. 200m ten noorden van het projectgebied stroomt de Haverbeek, vanaf ca. 400m ten zuidoosten stroomt de Molenbeek en vanaf ca. 900m ten zuidoosten stroomt de Elegembeek.

Gezien de nabijheid van een natuurlijke waterloop is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

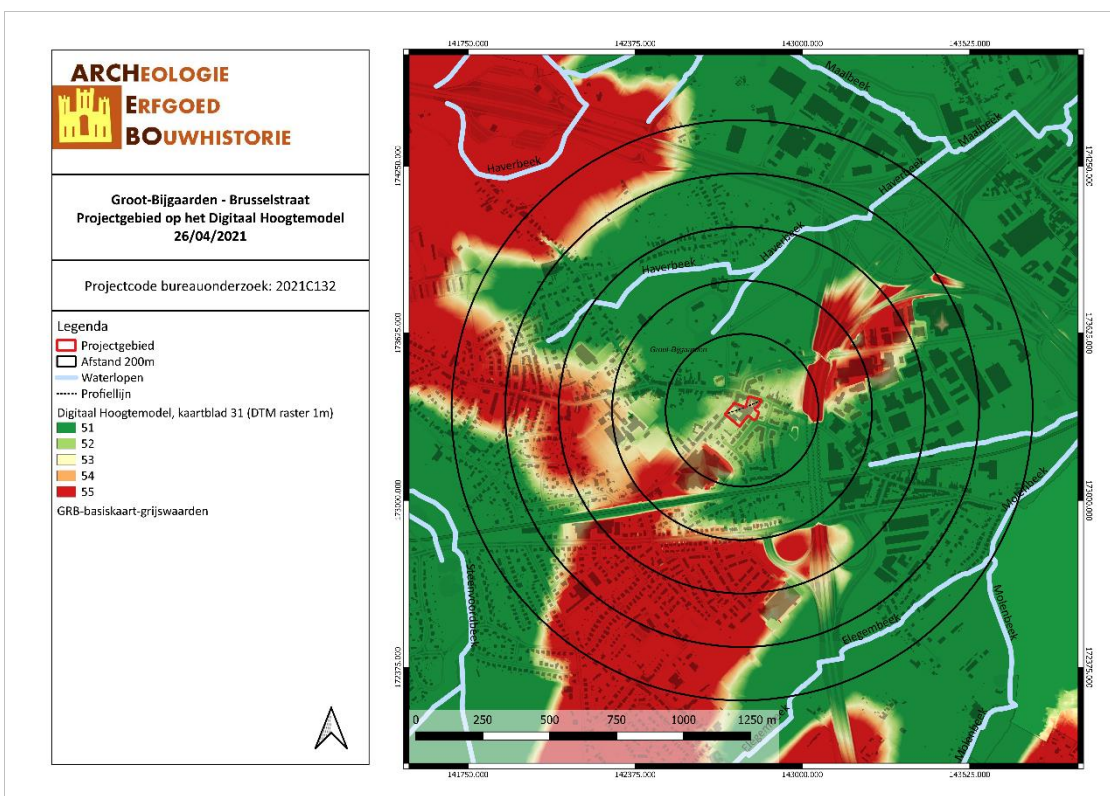

Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/7 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2021)

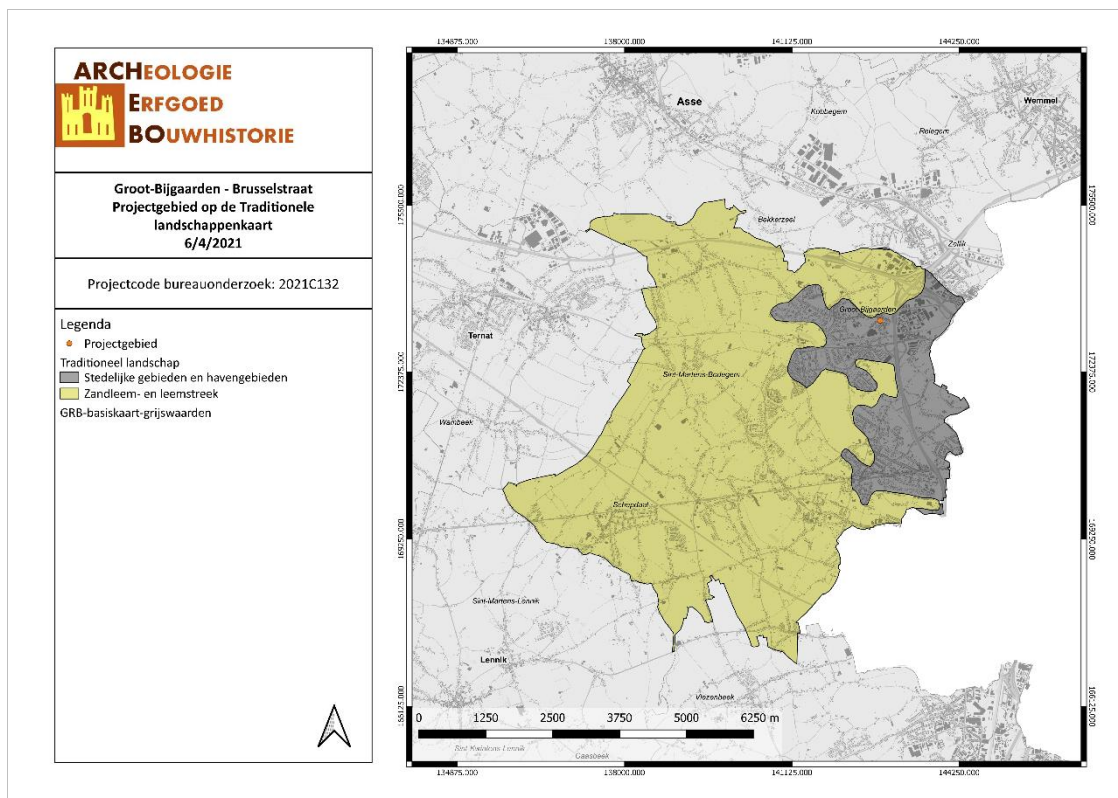
GRBR/21/04/06/8 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2021)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als stedelijke gebieden en havengebieden. De gemeente Dilbeek wordt grotendeels gekarteerd als zandleem- en leemstreek, in het oosten wordt ze gekarteerd als stedelijke gebieden en havengebieden.

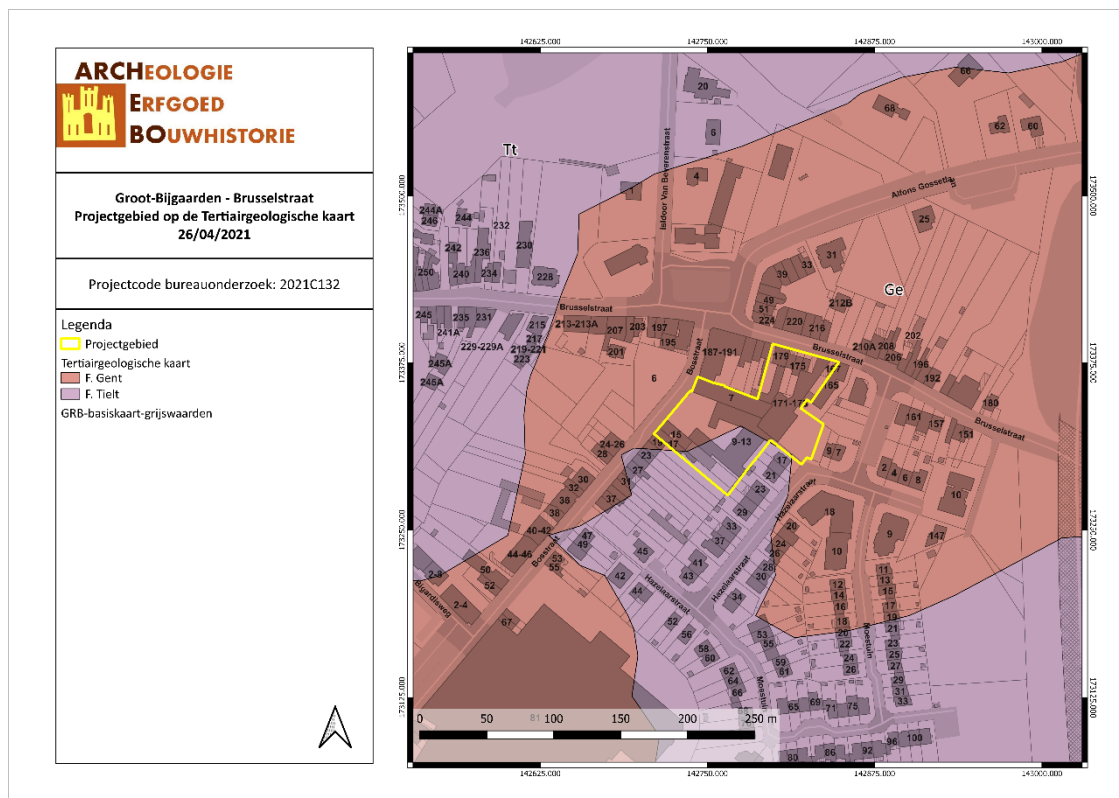

GRBR/21/04/06/9 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Dilbeek aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2021)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Volgens de Databank Ondergrond Vlaanderen ligt het projectgebied grotendeels binnen de **Formatie van Gent**, enkel het zuiden van het terrein ligt binnen de **Formatie van Tielt**. Beide formaties maken deel uit van de Ieper groep. De Formatie van Gent bestaat uit glauconiethoudend, grijsgroen fijn zand en gaat over in zandhoudend klei tot donkergrijze klei. Plaatselijk zijn er zandsteenbanken (veldsteen) aanwezig. De Formatie van Tielt bestaat uit kleihoudend, grijsgroen zeer fijn zand tot silt.³

GRBR/21/04/06/10 - Digitale aanmaak

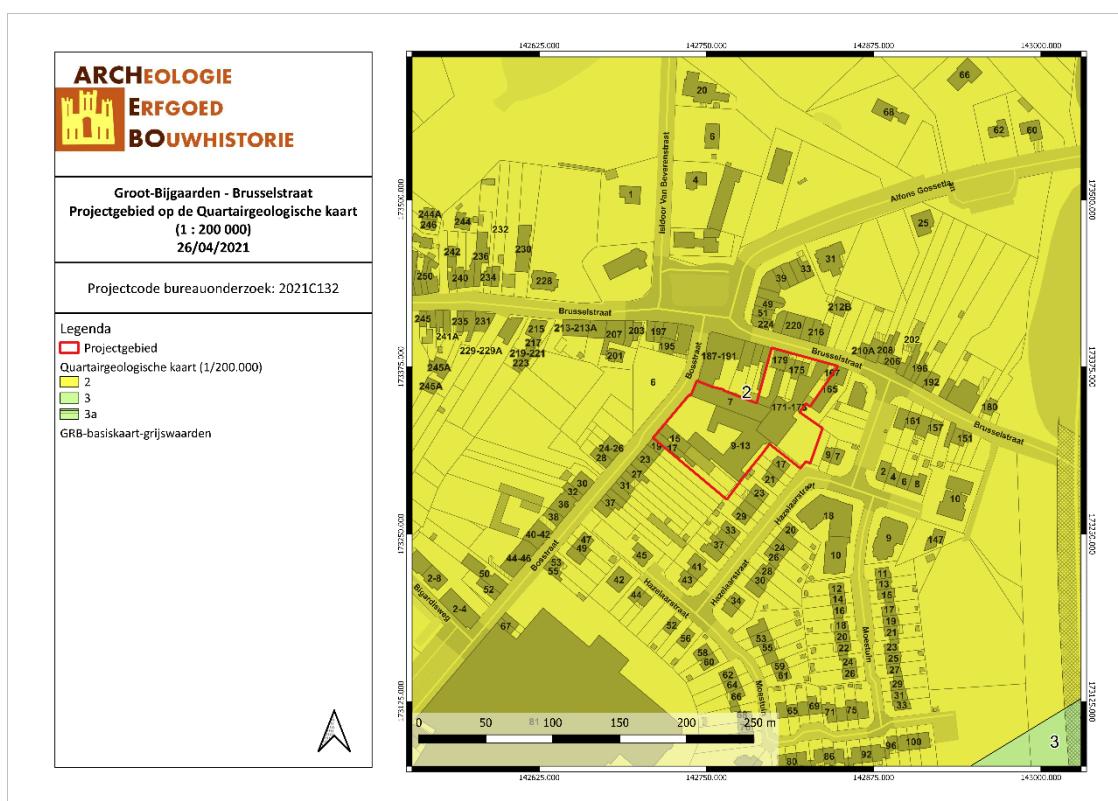
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2021)

³ 'Geopunt', z.d., <https://www.geopunt.be/>; Pieter Laga, Stephen Louwyte, en Stéphane Geets, 'Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)', *Geologica Belgica*, 4/1-2 (2001): 135–52.

3.1.2.3 Quartair

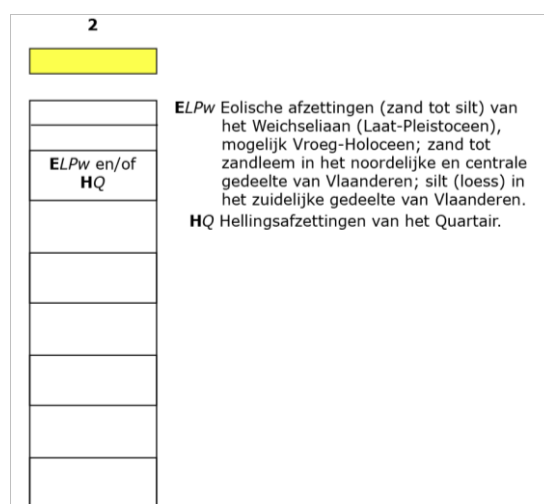
Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen **type 2**, dat bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen en/of hellingsafzettingen van het Quartair. De eolische afzettingen bestaan in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen uit zand tot zandleem, in het zuidelijke gedeelte uit silt (loess).

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied **type 13**, dat bestaat uit een laag Pre-Quartair substaat bedekt door eolische leem uit het Midden-Weichseliaan.⁴

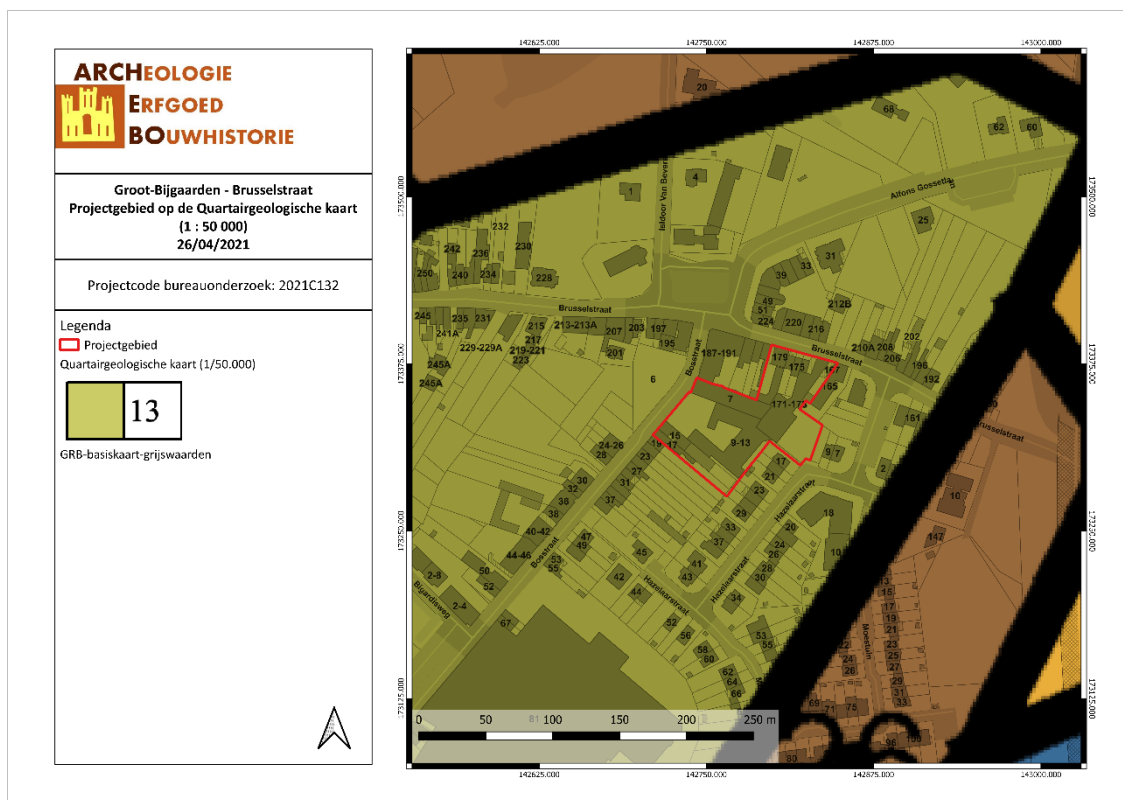
GRBR/21/04/06/11 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2021)

Figuur 16: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2021)

⁴ Kristof Schroyen, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel*, Quartairgeologische Kaart (Brussel: Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen, 2003), 27–28, 36–37.

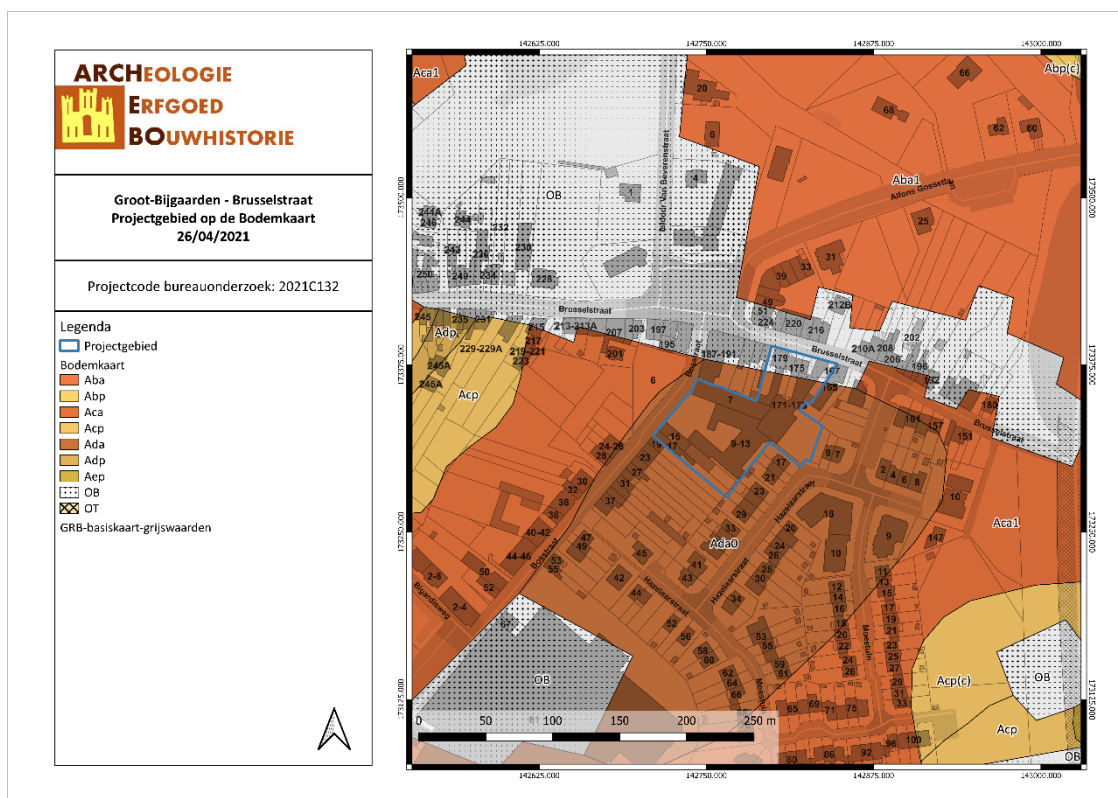
GRBR/21/04/06/12 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2021)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied grotendeels omschreven als Ada0, in het noorden wordt het terrein gekarteerd als OB. **Ada0**-bodems zijn matig gleyige leemgronden met textuur B horizont en een A horizont dikker dan 40cm. De bovengrond heeft een bruingrijze kleur en de E horizont, indien aanwezig, heeft een bleekbruine kleur. Roestvlekken worden waargenomen op de contactzone met de textuur B, die als basiskleur bruin is met okerkleurige gleyverschijnselen. Dieper in de Bt worden grijsachtige vlekken aangetroffen en zeer vaak komen ijzer- en mangaan-concreties voor. Deze gronden bevinden zich in gesloten terreindepressies met gebrekkige afwatering en komen voor op de lagere kant van de terreinhellingen, soms op kleiotsluitingen.⁵ **OB** verwijst naar bebouwde zones.⁶

Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het projectgebied geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaart ligt het projectgebied grotendeels binnen andere bebouwing, een geringe oppervlakte in het zuiden is gekarteerd als weiland.

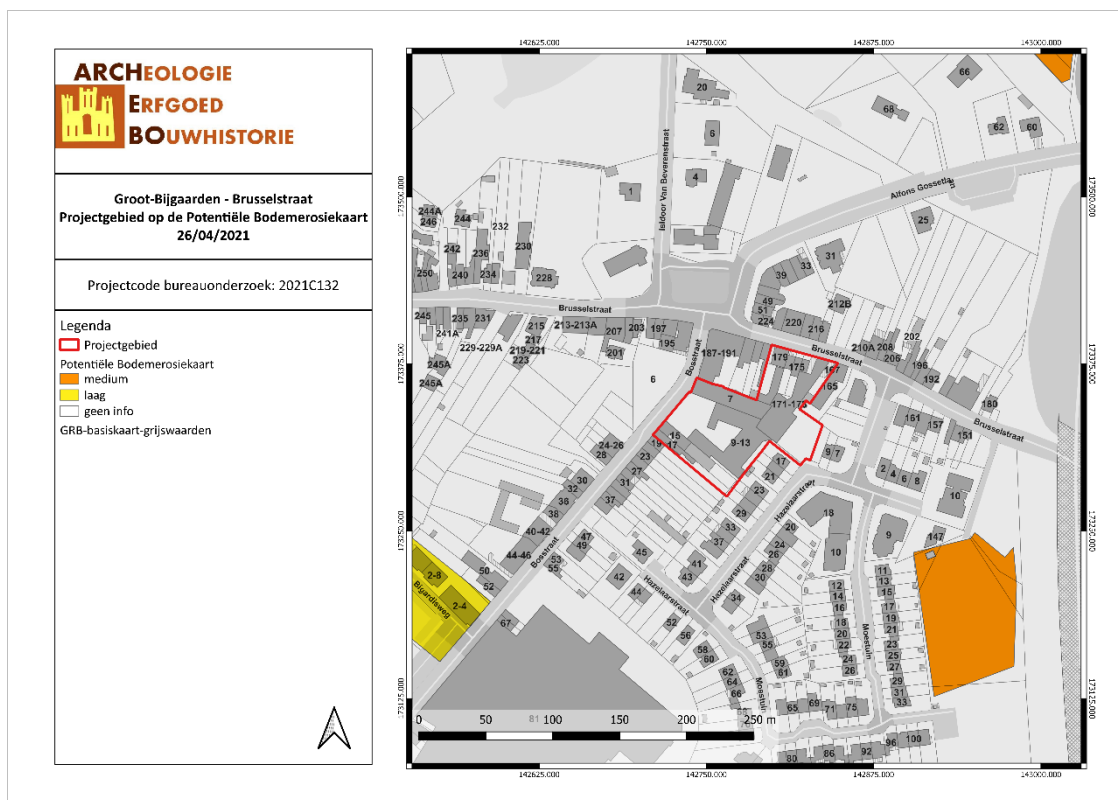

GRBR/21/04/06/13 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2021)

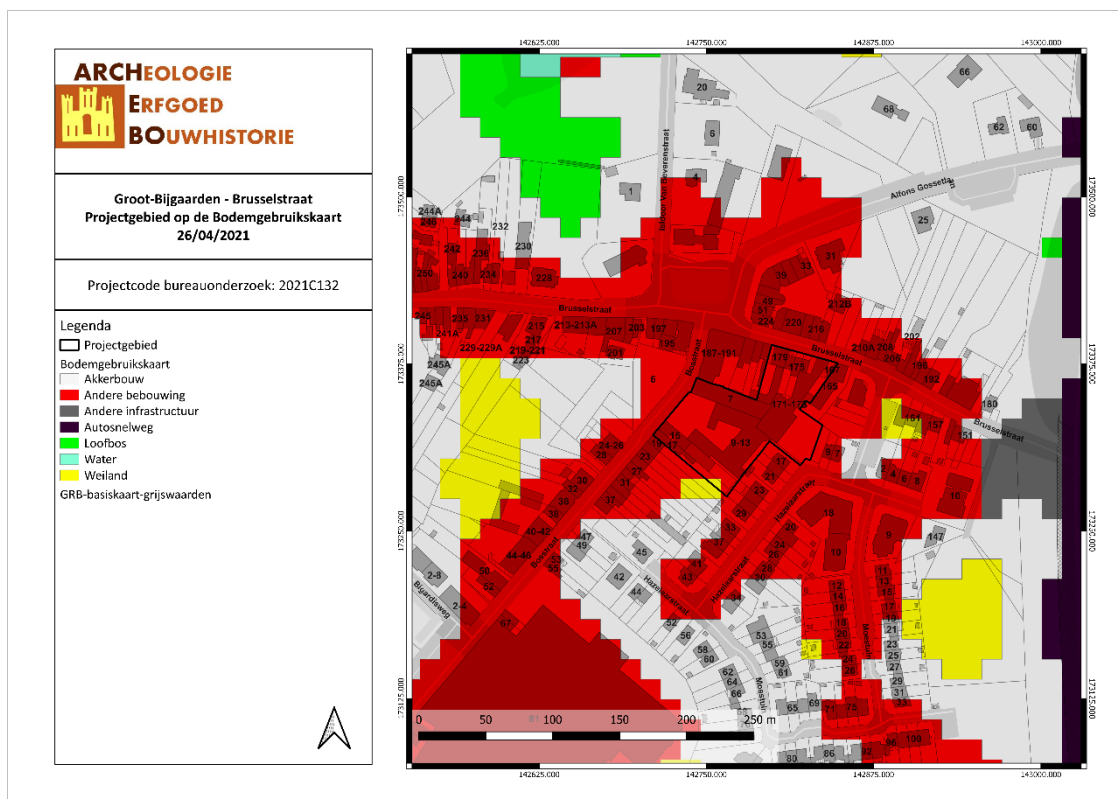
⁵ E. Van Ranst en C. Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde - Universiteit Gent, 2000), 290, 300–301.

⁶ Van Ranst en Sys, 18.

GRBR/21/04/06/14 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/15 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2021)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe en ruime omgeving.

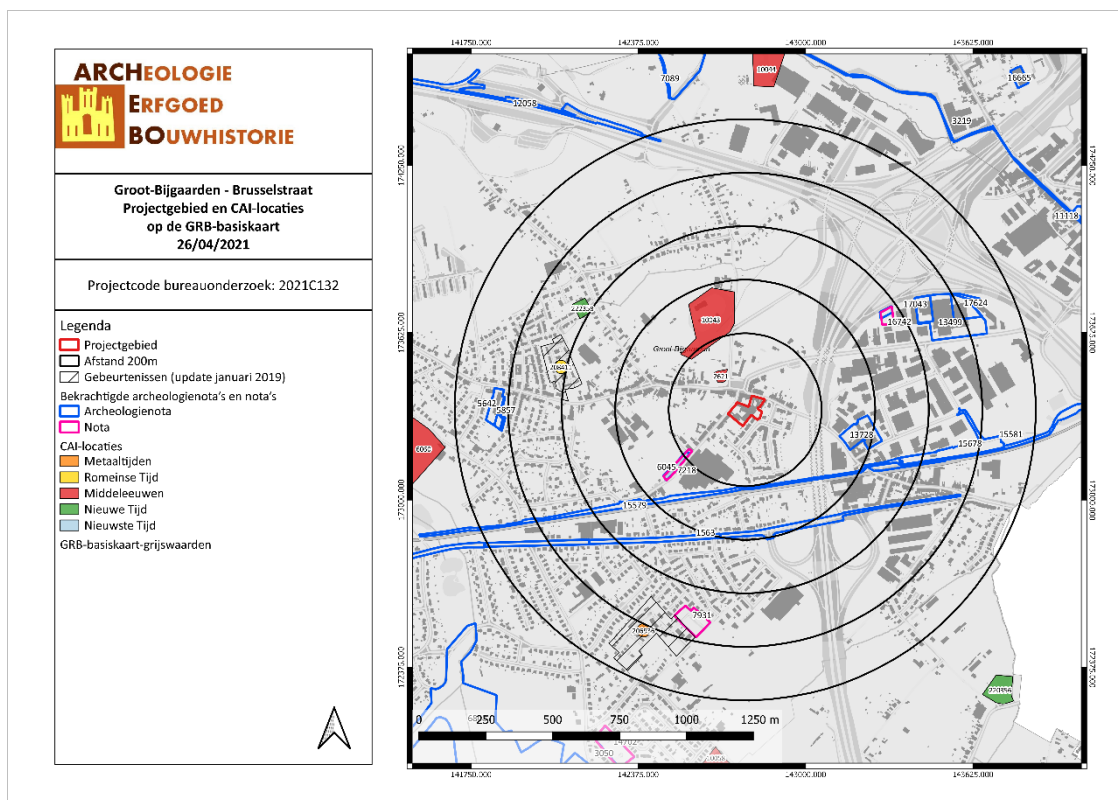
Ten noordwesten van het projectgebied bevinden zich twee CAI-locaties. Het betreft de Parochiekerk Sint-Egidius met kerkhof die teruggaat tot de Volle Middeleeuwen (**CAI 2621**) en het kasteel van Groot-Bijgaarden dat teruggaat tot de 17de eeuw (**CAI 10043**). Ter hoogte van het kasteel is er ook een antropogeen reliëfverschil met een ingemotte toren uit de Late Middeleeuwen. De toren staat momenteel op een lichte verhevenheid, die nog moeilijk als motte kan beschouwd worden. Hij bestaat uit 5 niveaus met bovenaan een defensief platform met hoektorentjes.

Ten westnoordwesten van het projectgebied bevinden zich eveneens twee CAI-locaties. **CAI 208411** betreft een fibula uit de Midden-Romeinse Tijd en knopen uit de 16de eeuw, aangetroffen tijdens een mechanische prospectie. **CAI 222358** betreft een site met walgracht uit de 18de eeuw.

Ten zuidwesten van het projectgebied zijn ook twee CAI-locaties gekend. Binnen **CAI 224218** werden tijdens een mechanische prospectie 10 sporen geregistreerd, waarvan 9 van recente of subrecente (eind 19de – 20ste eeuw) zijn. Eén greppel bleef ongedateerd en is mogelijk ouder (zie bekrachtigde archeologienota ID 6045 en nota ID 7218). Binnen **CAI 206936** werden tijdens een mechanische prospectie wandfragmenten van handgevormd aardewerk uit de Metaaltijden aangetroffen. Het aardewerk is gemagerd met schervengruis. Op het terrein werden geen sporen teruggevonden, maar mogelijk wijzen de scherven op een aanwezigheid van sporen uit de Metaaltijden in de nabije omgeving, vermoedelijk ten zuid(west)en of ten oosten van de centrale zone.

In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
10043	Pelgrim de Bigard Kasteel	Middeleeuwen
2621	Parochiekerk Sint-Egidius	Middeleeuwen
206936	Wandfragmenten handgevormd aardewerk	Metaaltijden
208411	Fibula en knopen	Romeinse Tijd
222358	Site met Walgracht	Nieuwe Tijd
224218	10 sporen	Nieuwste Tijd

GRBR/21/04/06/16 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2021)

3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

Binnen een straal van 1km rond het projectgebied zijn er 13 bekrachtigde archeologienota's en 3 bekrachtigde nota's gekend.

Binnen het projectgebied aan de Dansaertlaan (ID 1563) is verder onderzoek niet nodig, aangezien de toekomstige werken zullen plaatsvinden binnen reeds verstoorde grond.⁷ Voor het terrein ter hoogte van afrit 11 van de E40 (ID 12058), voor twee projectgebieden aan de Alfons Gossetlaan (ID 17043 en ID 17624) en voor het projectgebied ter hoogte van Brusselstraat 333 (ID 5642 en ID 5857) is verder onderzoek eveneens niet nodig, aangezien de bodem binnen deze terreinen reeds zwaar verstoord is.⁸ In het geval van het project Mobipunt in Groot-Bijgaarden (ID 15678) is vervolgonderzoek ook niet nodig, aangezien de toekomstige werken geen impact zullen hebben op het archeologisch niveau.⁹

Na een bureaustudie voor een projectgebied aan de Brusselstraat in Dilbeek (ID 13728) kon men concluderen dat verder onderzoek nuttig is binnen dit terrein. Door de gunstige topografische ligging is er namelijk een kans op het aantreffen van archeologische waarden vanaf de Steentijd tot en met de Middeleeuwen. Het vervolgonderzoek zal in de eerste plaats bestaan uit landschappelijke boringen en

⁷ Tine Van Mierlo, Jeroen Van Rooij, en Peter Hazen, 'Robert Dansaertlaan, Dilbeek', Archeologienota (Brugge: Vlaams Erfgoed Centrum bvba, december 2016).

⁸ Camille Krug en Mathias Hermans, 'Archeologienota Groot-Bijgaarden, E40 - Afrit 11', Archeologienota (Gent: BAAC Vlaanderen bvba, augustus 2019); Ruth Ferket en Natasja Reyns, 'Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) - Alfons Gossetlaan', Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2020); Ruth Ferket en Natasja Reyns, 'Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) - Alfons Gossetlaan Bouwveld J', Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2021); Bart De Smaele en Hadewijch Pieters, 'Groot-Bijgaarden, Brusselstraat 333 onderzoeksrapport Hembyse Archeologie', Archeologienota (Gent: Hembyse archeologie, 2017); Bart De Smaele en Hadewijch Pieters, 'Groot-Bijgaarden, Brusselstraat 333 onderzoeksrapport Hembyse Archeologie', Archeologienota (Gent: Hembyse archeologie, 2017).

⁹ Boris Horemans, 'Archeologienota mobipunt te Groot-Bijgaarden (Vlaams-Brabant)', Archeologienota (Gent: ADEDE bvba, 2020).

(een) profielput(ten), mogelijks gevolgd door Steentijd-onderzoek (archeologische boringen, proefputten) en/of proefsleuven of geen verder onderzoek.¹⁰

N.a.v. de aanleg van een fietssnelweg in Groot-Bijgaarden (ID 15581) werd een bureaustudie uitgevoerd. Uit de resultaten van deze studie kon men concluderen dat verder onderzoek enkel nodig is ter hoogte van de nieuwe groenzone, de rest van het terrein is te smal om eventueel aangetroffen waarden in hun context te bestuderen. Het vervolgonderzoek zal bestaan uit landschappelijke boringen, al dan niet gevolgd door archeologische boringen, proefputten i.f.v. Steentijd artefactensites en/of proefsleuven.¹¹

Voor de aanleg van een fietssnelweg in Sint-Martens-Bodegem en Groot-Bijgaarden (ID 15579) was een archeologienota vereist. Voor een groot deel van het projectgebied is verder onderzoek niet nodig. Er kon wel een zone aangeduid worden waar verder onderzoek kenniswinst kan opleveren. Deze zone ligt tussen de locatie van de nieuw aan te leggen wadi en ter hoogte van de plaats waar het projectgebied kruist met CAI 10040. Binnen deze onderzoekszone zal in de eerste plaats een landschappelijk bodemonderzoek nodig zijn. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek kan het vervolgtraject bepaald worden (verkennde archeologische boringen, waarderende archeologische boringen, proefputten i.f.v. Steentijd artefacten sites, proefsleuven, vrijgave).¹²

Voor drie projectgebieden werd verder onderzoek opgelegd en ook reeds uitgevoerd. Binnen een terrein aan de Bosstraat (ID 6045; nota ID 7218) werd meteen een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, door de lagere verwachting naar prehistorische sites. Tijdens het onderzoek werden recente sporen aangetroffen (zie CAI 224218), waardoor verder onderzoek niet meer nodig is.¹³ Binnen een projectgebied aan de Stichelgatstraat in Dilbeek (ID 7931; nota ID 11470) werd ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, maar er werden geen archeologische waarden aangetroffen.¹⁴ Tenslotte werden binnen een projectgebied aan de Alfons Gossetlaan in Dilbeek (ID 13499; nota ID 16742) 5 landschappelijke boringen geplaatst. Uit dit onderzoek is gebleken dat het terrein zwaar verstoord is, waardoor het vrijgegeven kon worden.¹⁵

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.¹⁶ Binnen het projectgebied bevinden zich geen vastgestelde en/of beschermde erfgoedobjecten.

¹⁰ David Vanhee en Ruth Ferket, 'Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) - Brusselstraat-Stationsstraat', Archeologienota (Bornem: All-Archeo bvba, 2020).

¹¹ Boris Horemans, 'Archeologienota Fietssnelweg te Groot-Bijgaarden (Vlaams-Brabant)', Archeologienota (Gent: ADEDE bvba, 2020).

¹² Boris Horemans en Ottelien Muller, 'Archeologienota Aanleg Fietssnelweg te Sint-Martens-Bodegem/Groot-Bijgaarden (Vlaams-Brabant)', Archeologienota (Gent: ADEDE bvba, 2020).

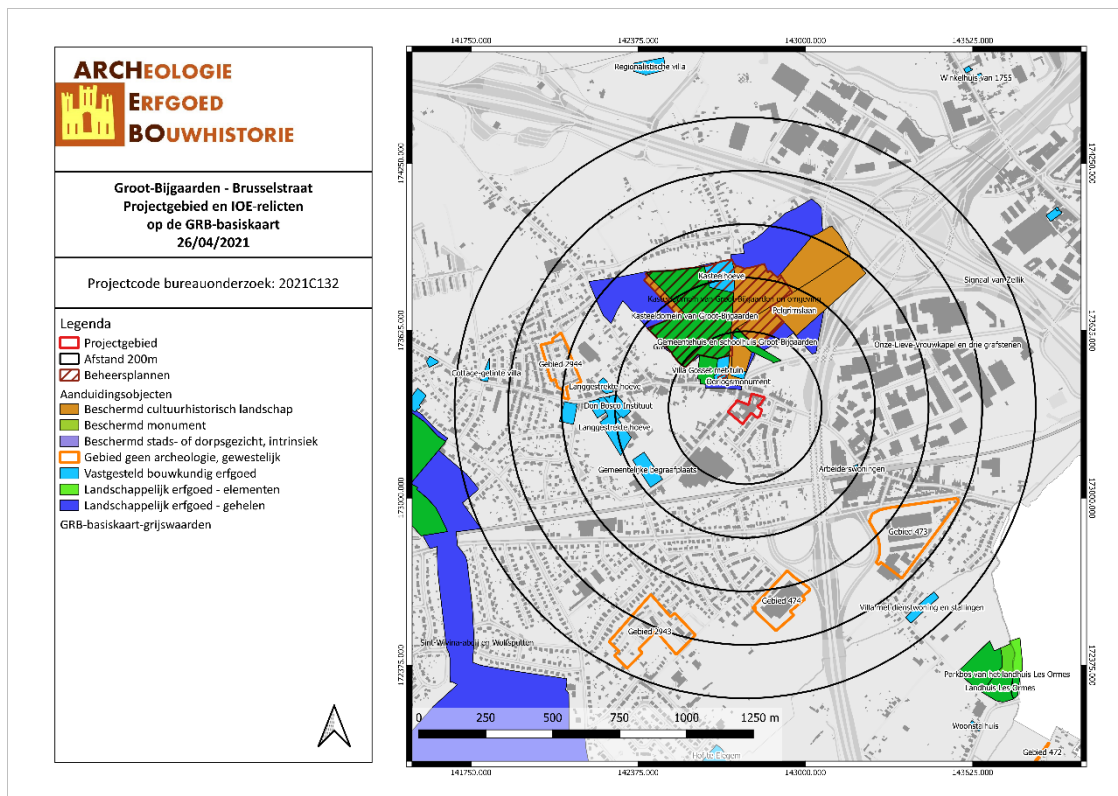
¹³ Tine Van den haute, 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Bosstraat te Dilbeek (Vlaams-Brabant)', Archeologienota (Gent: ABO nv, december 2017); Bert Mestdagh, 'Nota verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek Dilbeek Bosstraat (prov. Vlaams-Brabant)', Nota (Ingelmunster: Monument Vandekerckhove nv, april 2018).

¹⁴ Bert Acke en Maarten Bracke, 'Archeologienota Dilbeek Stichelgatstraat', Archeologienota (Zelzate: Acke & Bracke bvba, juli 2018); Jeroen Verrijckt en Emma Keersmaekers, 'Nota proefsleuvenonderzoek Dilbeek, Stichelgatstraat', Nota (Beerse: J. Verrijckt Archeologie & Advies bvba, mei 2019).

¹⁵ Evelien Dirix en Cynthia Holstein, 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Alfons Gossetlaan te Groot-Bijgaarden (prov. Vlaams-Brabant)', Archeologienota (Hasselt: ABO nv, december 2019); Anouk Van der Kelen en Layla Valvekens, 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief omgeving Alfons Gossetlaan te Groot-Bijgaarden (provincie Vlaams-Brabant) Nota landschappelijke boringen', Nota (Hasselt: ABO nv, november 2020).

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed, 'Inventaris Onroerend Erfgoed', geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

De Sint-Egidius parochiekerk (zie CAI 2621) staat geregistreerd als vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 14-9-2009) en als beschermd monument (sinds 6-11-1946).¹⁷ Het kasteel van Groot-Bijgaarden (zie CAI 10043) staat eveneens geregistreerd als vastgesteld bouwkundig erfgoed (sinds 14-9-2009) en als beschermd monument (sinds 8-3-1940).¹⁸ Samen met haar omgeving is het kasteel ook geregistreerd als beschermd cultuurhistorisch landschap (sinds 20-10-1947).¹⁹

GRBR/21/04/06/17 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2021)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Groot-Bijgaarden wordt voor het eerst vermeld als *Bigardis* in 1110. Varianten op de plaatsnaam zijn Bigarden (1125, 1130, 1180, 1198?, 1214), Bigartden (1173), Bigarda (1179), Bygarden (1183) en Bigardes (1215). Bijgaarden is afgeleid van het Germaanse woord *garda*, wat omheining betekent.²⁰ In de 17de eeuw werd 'Groot' toegevoegd aan de naam om een onderscheid te maken met Klein-Bijgaarden onder Zuun in Sint-Pieters-Leeuw.

De familie van Bijgaarden was in het bezit van Bijgaarden vanaf ca. de 12de eeuw tot de eerste helft van de 14de eeuw. In de tweede helft van de 12de eeuw werd vermoedelijk de eerste burcht binnen het grondgebied opgericht. In de 13de eeuw kwam het geslacht Bijgaarden ook in het bezit van de heerlijke rechten in Sint-Ulriks-Kapelle, Bekkerzeel en Kobbegem. Via huwelijk komt Bijgaarden in handen van de

¹⁷ 'Parochiekerk Sint-Egidius', geraadpleegd 8 april 2021, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/43315>;

'Parochiekerk Sint-Egidius', geraadpleegd 8 april 2021, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1092>.

¹⁸ 'Kasteel van Groot-Bijgaarden', geraadpleegd 8 april 2021, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/37420>;

'Kasteeldomein van Groot-Bijgaarden: kasteel met ingangsbouw, donjon en omheiningmuur', geraadpleegd 8 april 2021, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1086>.

¹⁹ 'Kasteel van Groot-Bijgaarden met omgeving', geraadpleegd 8 april 2021, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1304>.

²⁰ 'Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 143', geraadpleegd 7 april 2021, <https://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=143>.

familie van Vele en tegen het einde van de 15de eeuw is de heerlijkheid in het bezit van de familie Estor. In 1549 kocht de heer van Grobbendonk de heerlijkheid om ze vervolgens te verkopen aan Laurens Longin in 1555. In 1630 kwam Bijgaarden in handen van Godfried van Boisschot en in 1741 werd ze verheven tot markizaat. Na de Franse Revolutie komt het domein met het kasteel in handen van verschillende eigenaars, om in 1902 uiteindelijk gekocht te worden door Raymond Pelgrims, die vanaf 1934 'de Bigard' aan zijn familienaam toevoegde.²¹

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

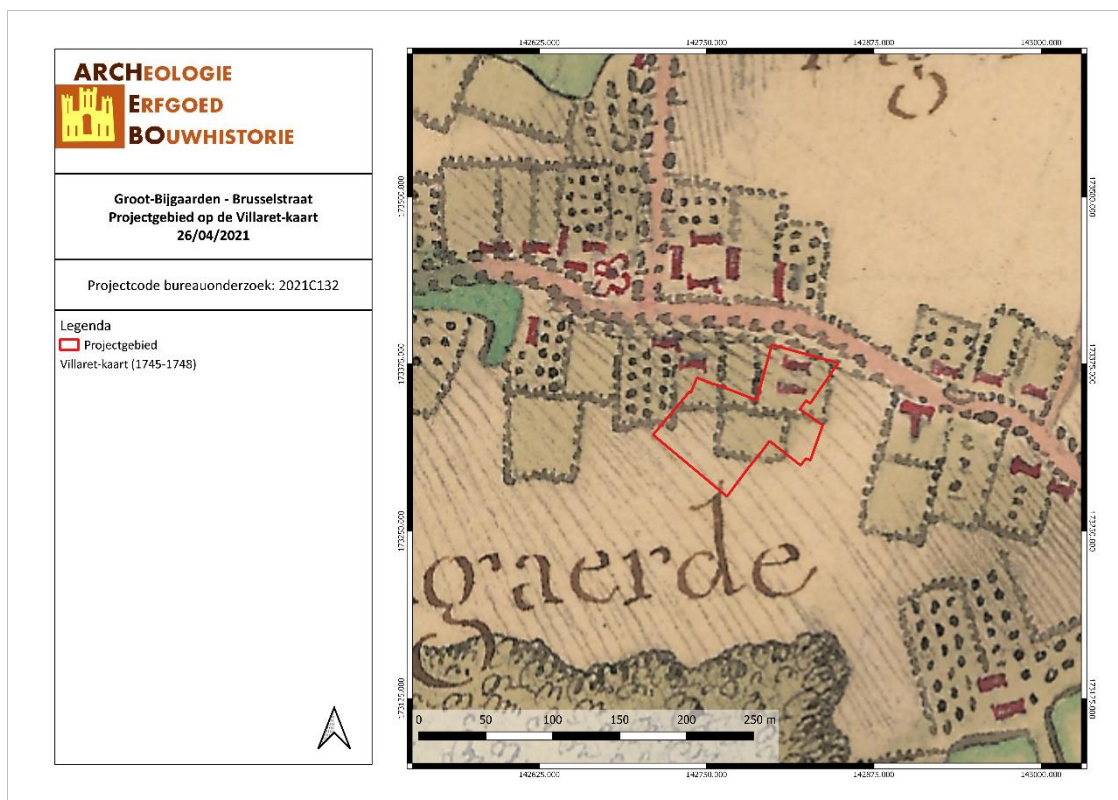
Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

Vooreerst worden enkele pre-19de -eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. De Villaretkaart is de eerste topografische kaart van een groot deel van de Zuidelijke Nederlanden. Ze werd gemaakt tussen 1745 en 1748 in opdracht van Lodewijk XV van Frankrijk en werd genoemd naar een van de makers, Jean Villaret (1703-1784). De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn.²²

Op de Villaretkaart (ca. 1745-48) bestaat het projectgebied uit akkerland en braakliggend land. In het noorden van het terrein staan twee gebouwen en ten noorden van het projectgebied loopt de Brusselstraat. Op de Ferrariskaart (1777) bestaat de zuidoostelijke helft van het terrein uit akkerland en de noordwestelijke helft uit weiland. In het noorden van het terrein is op deze kaart slechts één gebouw zichtbaar.

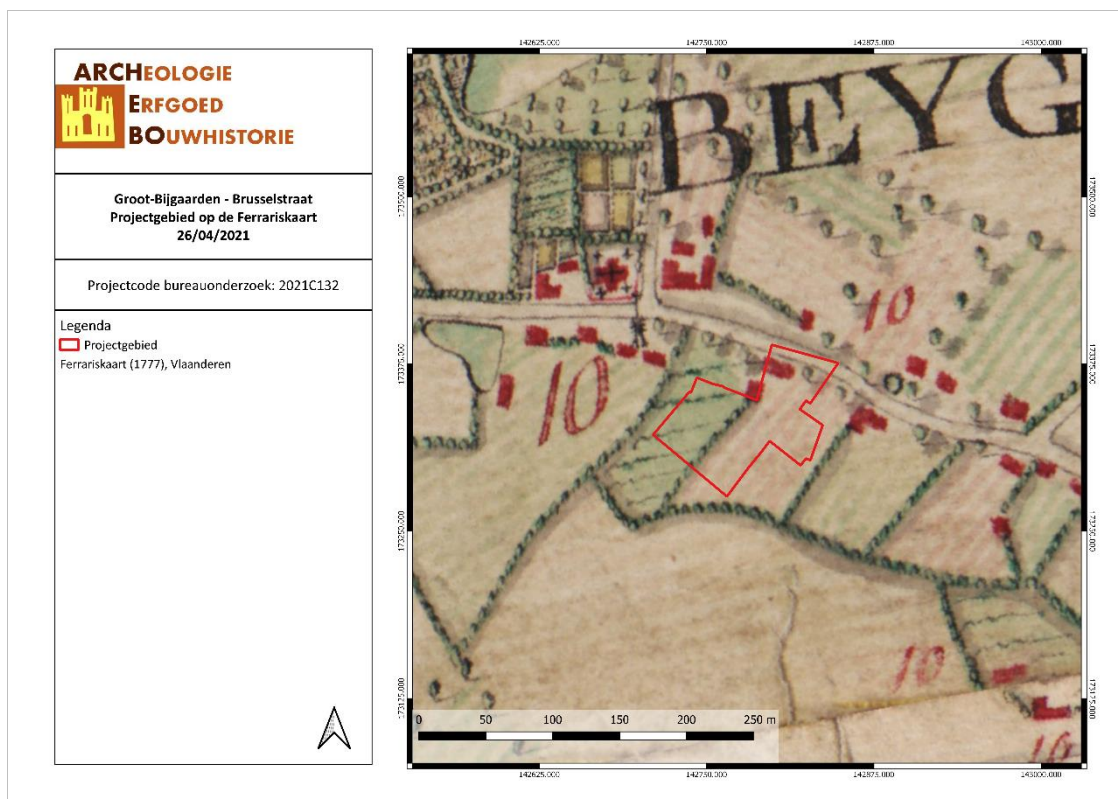
²¹ 'Groot-Bijgaarden', geraadpleegd 7 april 2021, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14247>.

²² 'Villaretkaart', in *Wikipedia*, 6 februari 2020, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Villaretkaart&oldid=55613913>; 'Ferrariskaarten', in *Wikipedia*, 26 december 2019, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Ferrariskaarten&oldid=55318413>.

GRBR/21/04/06/18 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2021)

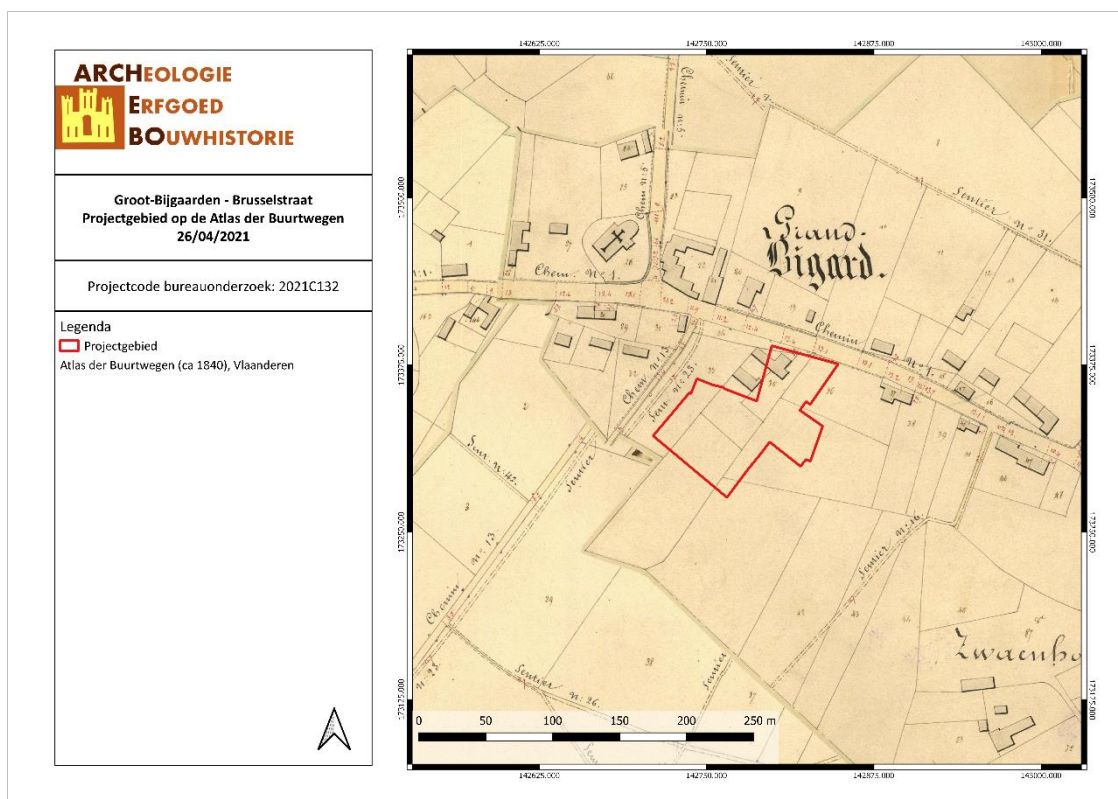

GRBR/21/04/06/19 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Detail uit de Ferriskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2021)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.²³ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

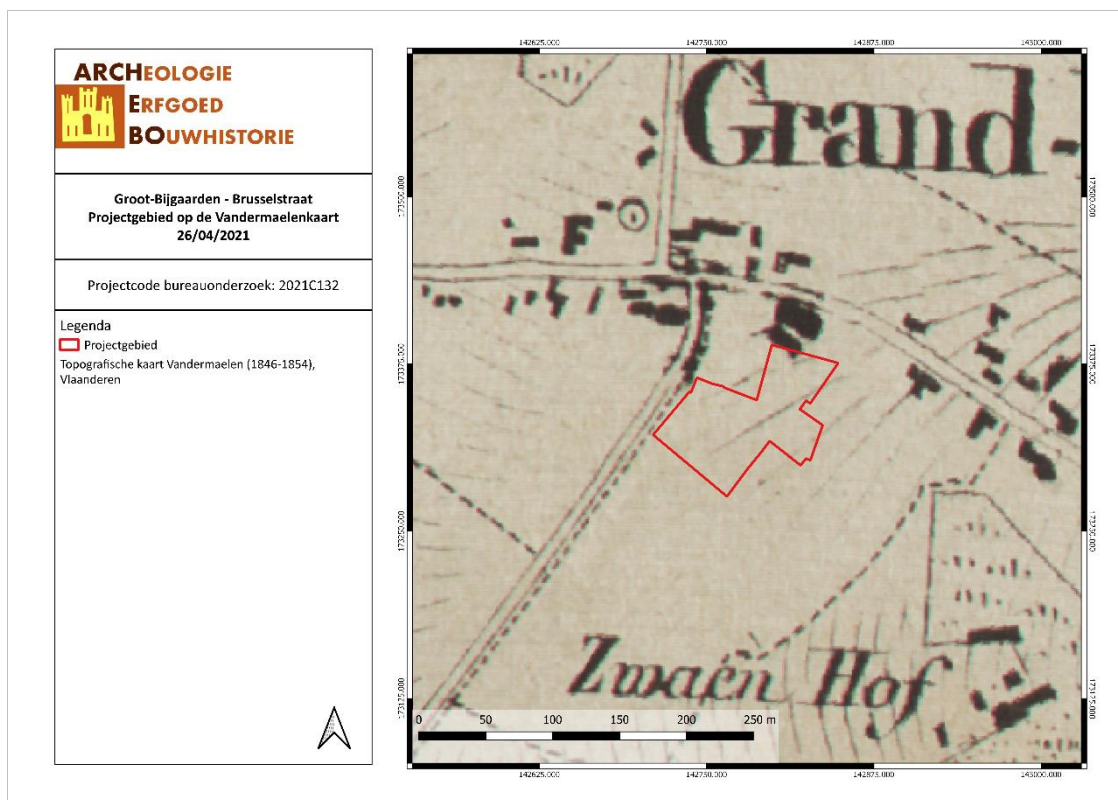
De Atlas der Buurtwegen toont dat het projectgebied in het noorden deels bebouwd is en kruist met verschillende percelen. De Brusselstraat is aangeduid als *Chemin n° 1*. Over het landgebruik rond deze periode geeft deze kaart geen informatie. Op de Vandermaelenkaart ligt de bebouwing net ten noorden van het terrein, maar vermoedelijk is dit te wijten aan het georefereren van de kaart, aangezien op de Popp-kaart het terrein in het noorden weer bebouwd is. Het projectgebied kruist met de percelen 83a, 85a, 87a, 88, 91a, 92 en 93. De legger van deze kaart kon niet geraadpleegd worden. Ook op de topografische kaart van 1873 in een deel van het noorden bebouwd. Daarnaast is het projectgebied gekarteerd als privé-tuinzone, gras/weiland en (braakliggend) land.

GRBR/21/04/06/20 - Digitale aanmaak

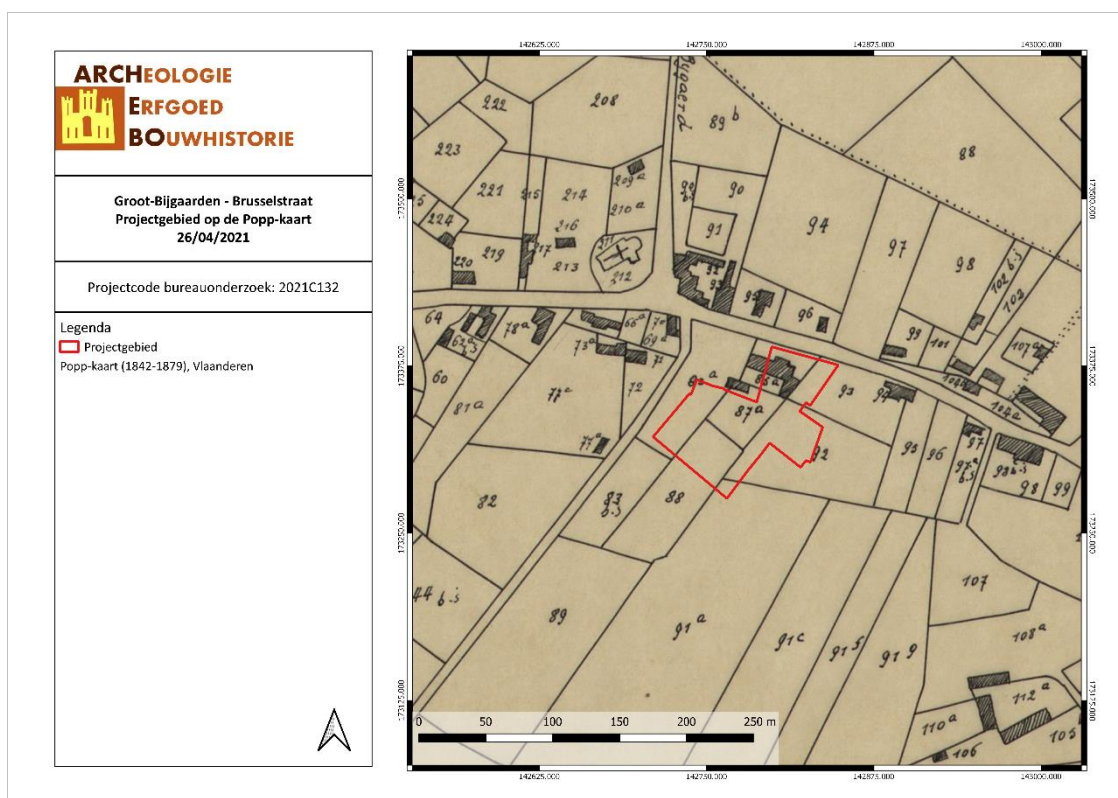
Figuur 25: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2021)

²³ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

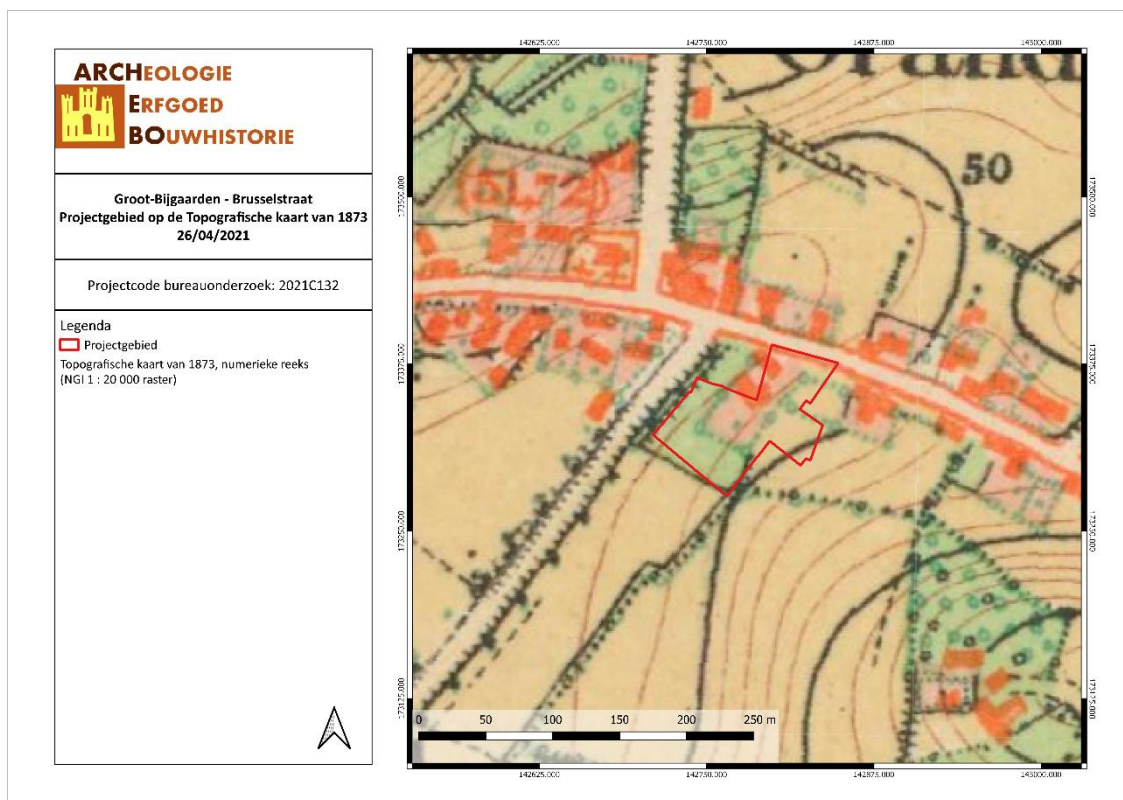
GRBR/21/04/06/21 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/22 - Digitale aanmaak

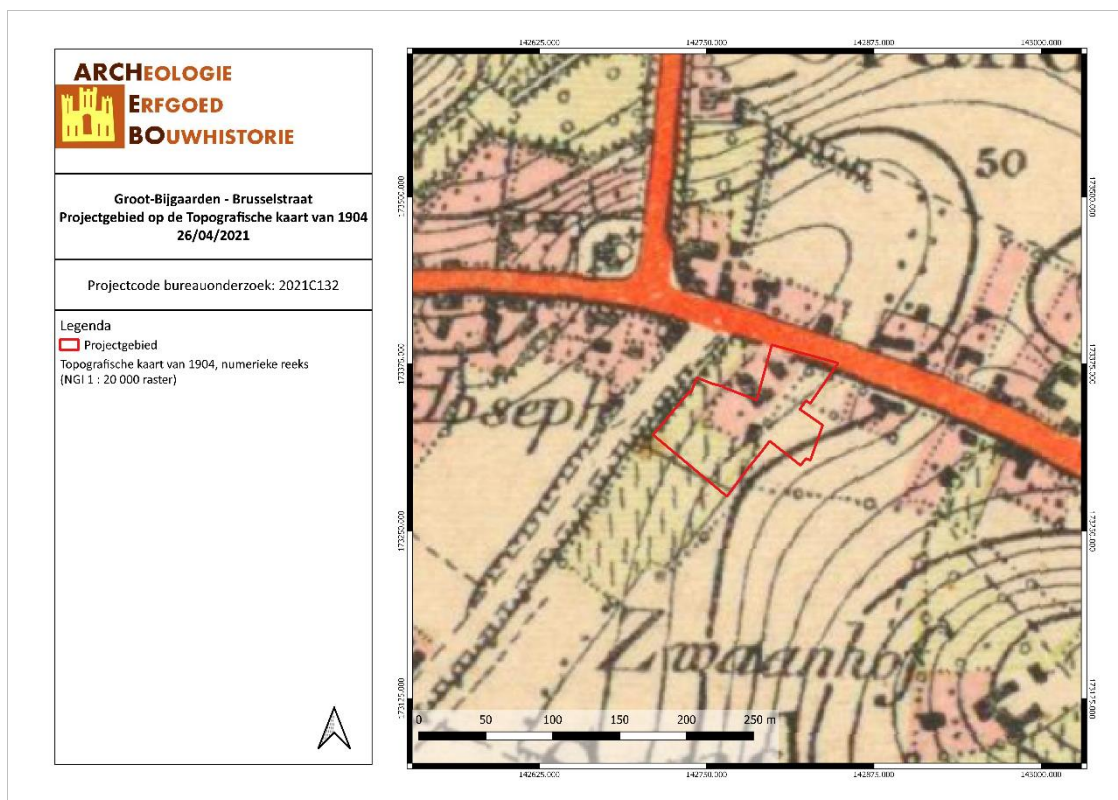
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/23 - Digitale aanmaak

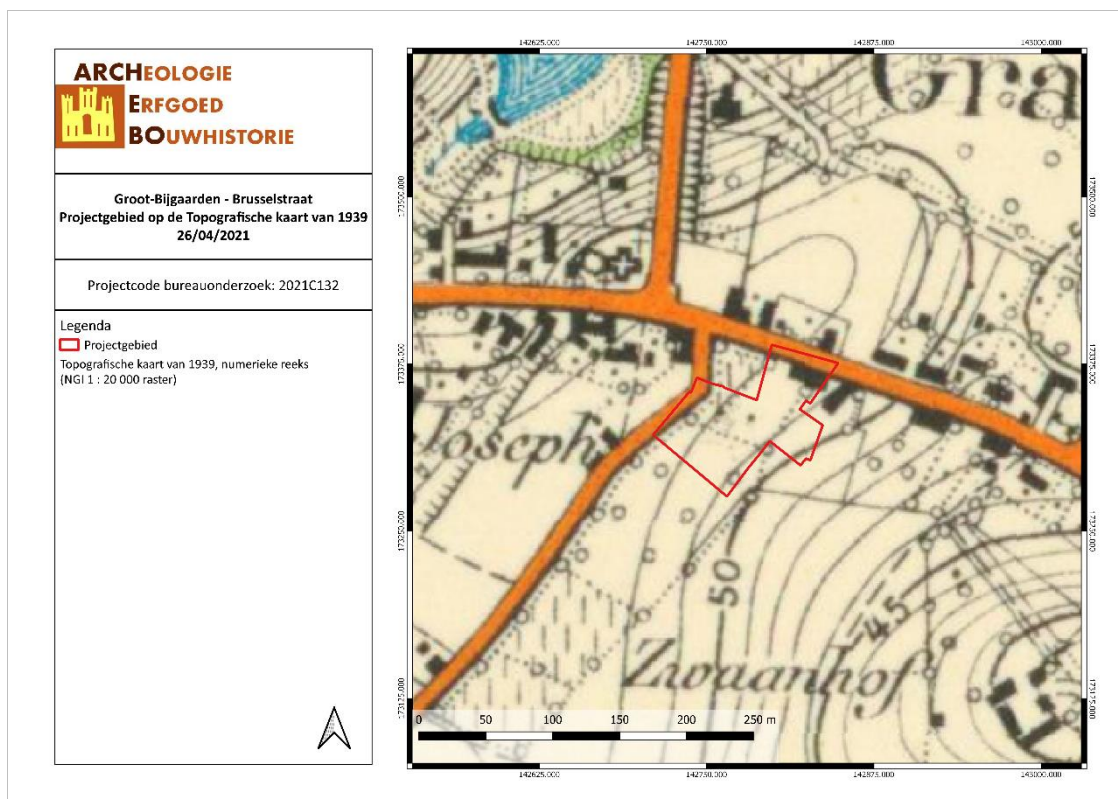
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2021)

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Tussen 1873 en 1904 breidt de bebouwing verder uit, het landgebruik blijft hetzelfde. Tussen 1904 en 1939 wordt de bebouwing gesloopt en wordt nieuwe bebouwing aan de Brusselstraat opgetrokken. Vervolgens wordt er tussen 1939 en 1969 een heel groot deel van de huidige bebouwing opgetrokken. Aan het begin van de 21ste eeuw breidt de bebouwing nog verder uit. Op de orthofoto van 2005-2007 is de huidige situatie zichtbaar.

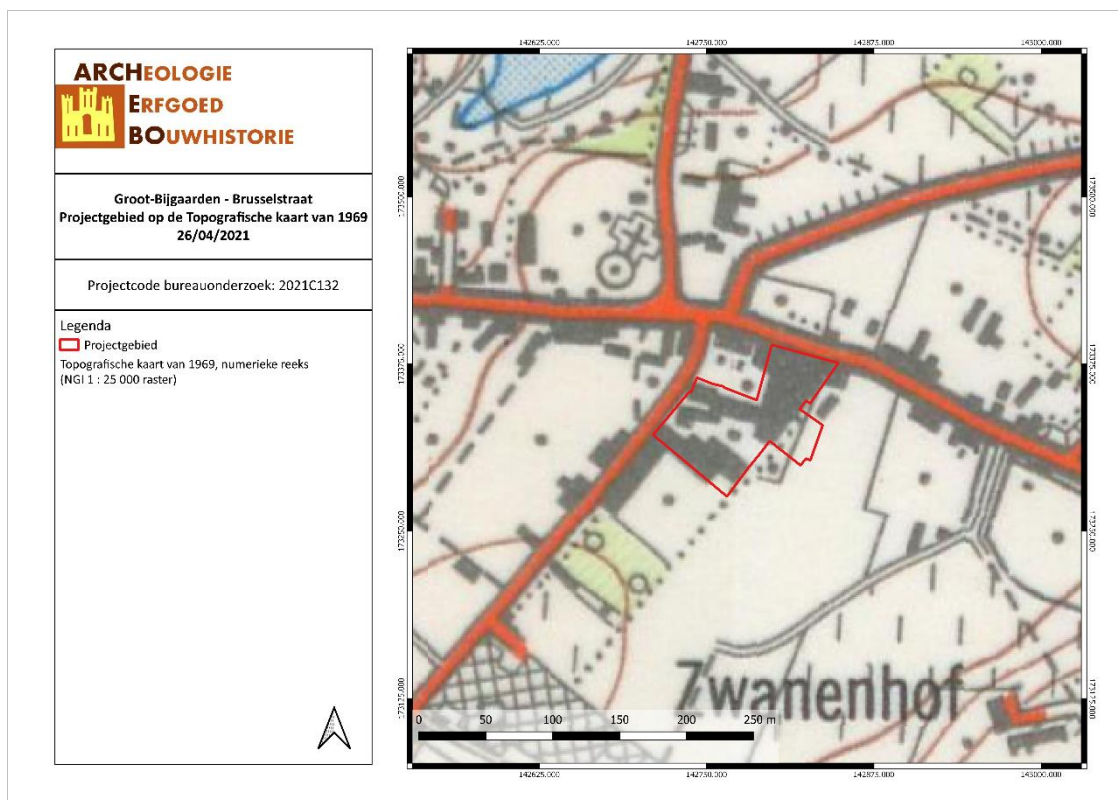
GRBR/21/04/06/24 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2021)

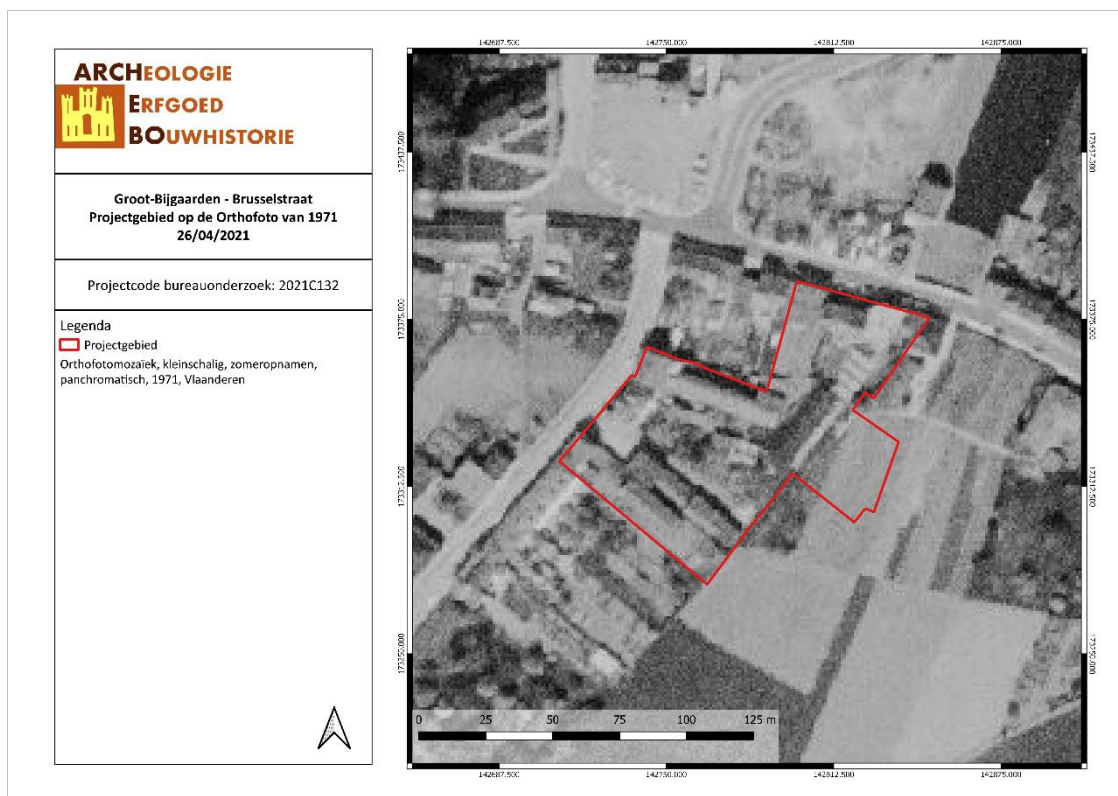

GRBR/21/04/06/25 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2021)

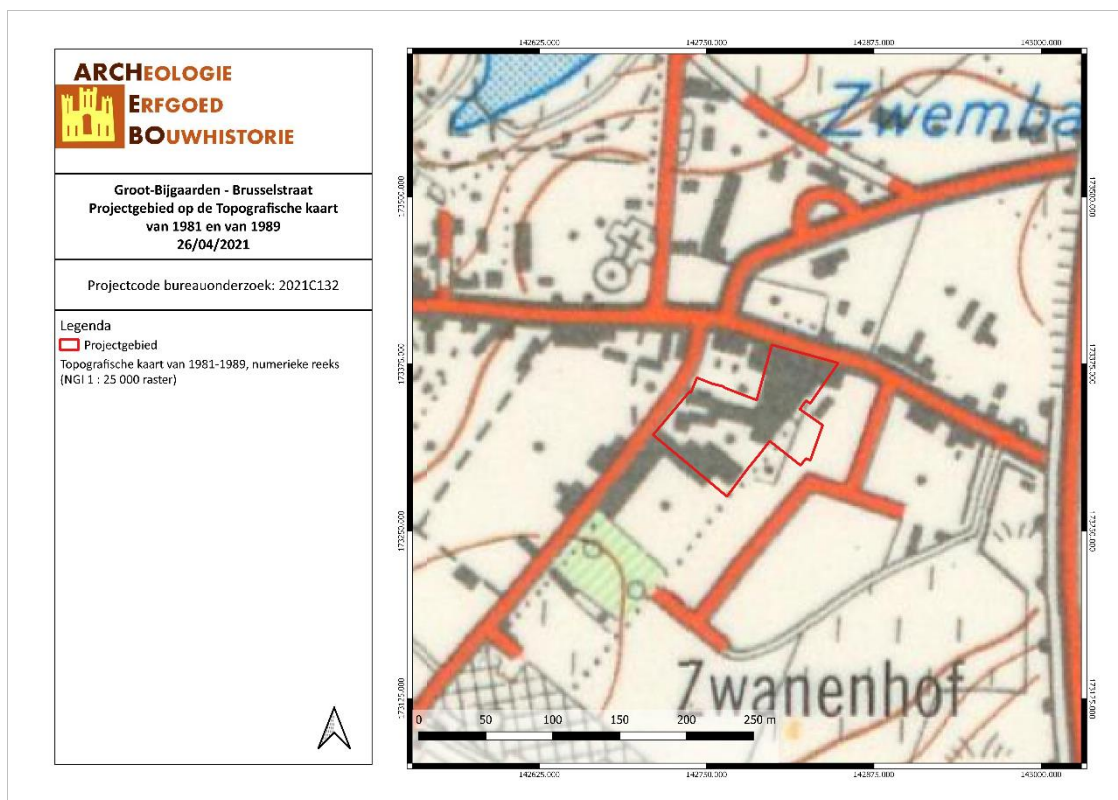

GRBR/21/04/06/26 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2021)

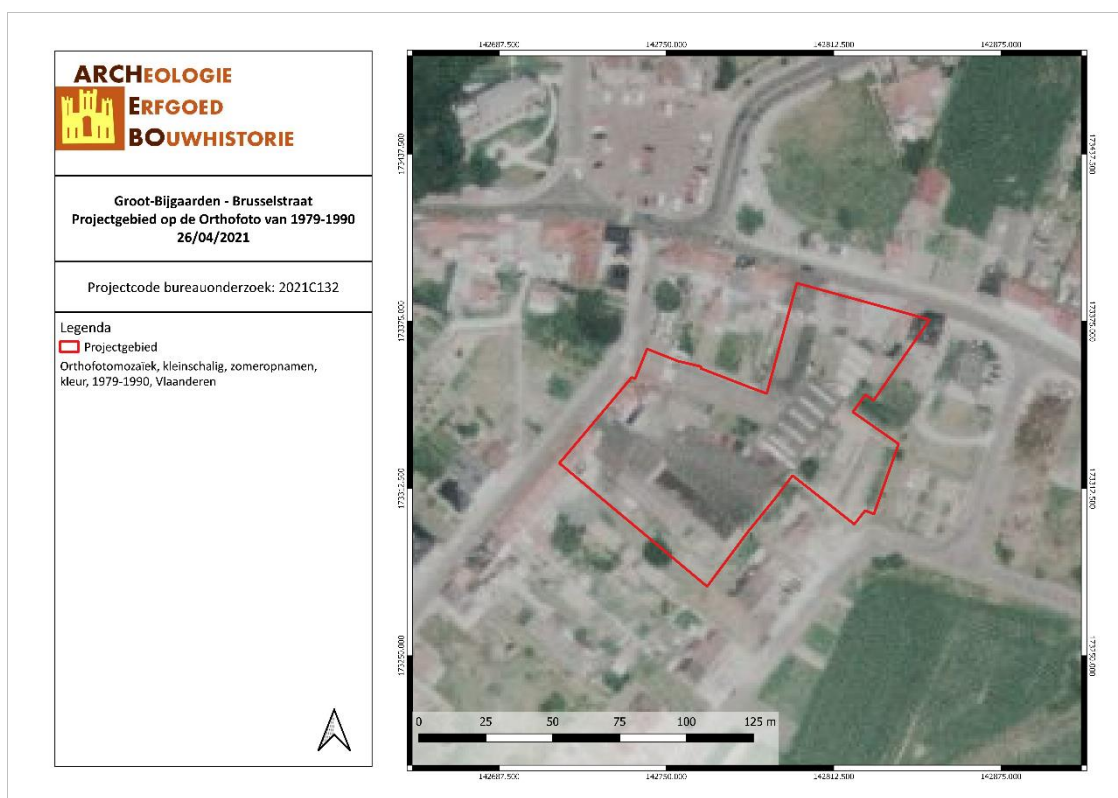
GRBR/21/04/06/27 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2021)

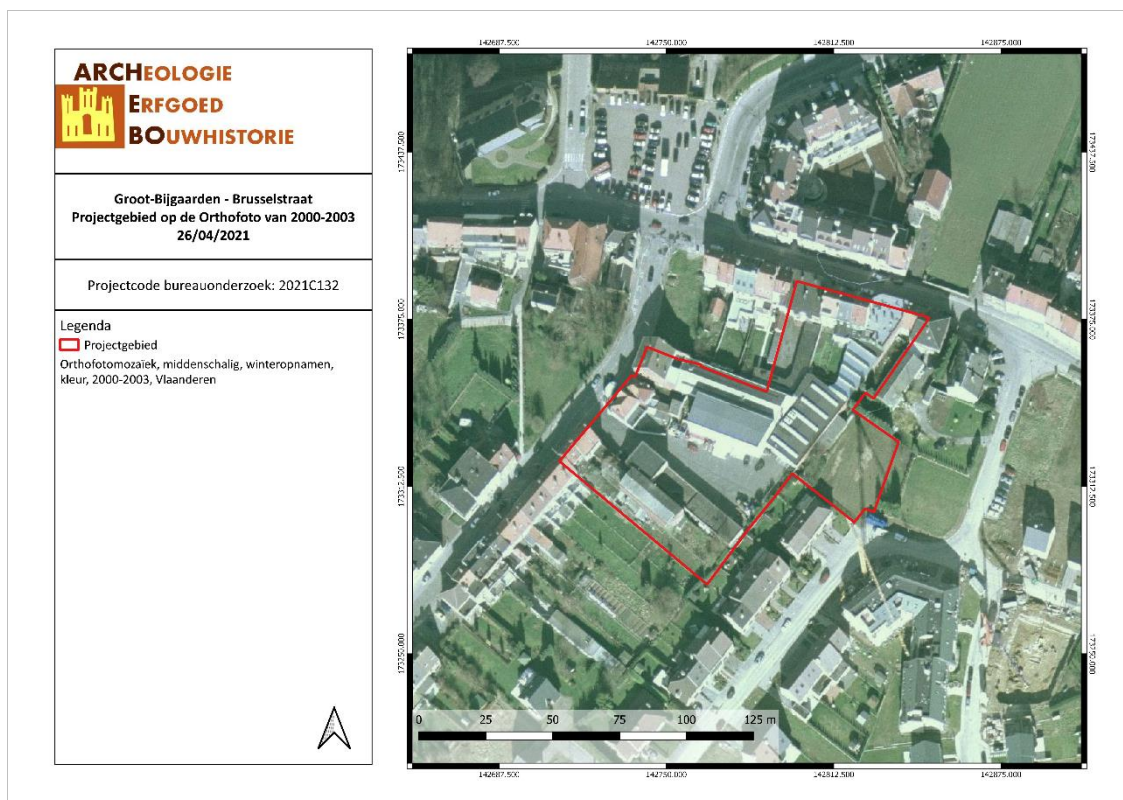
GRBR/21/04/06/28 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 en van 1989 (Cartesius, 2021)

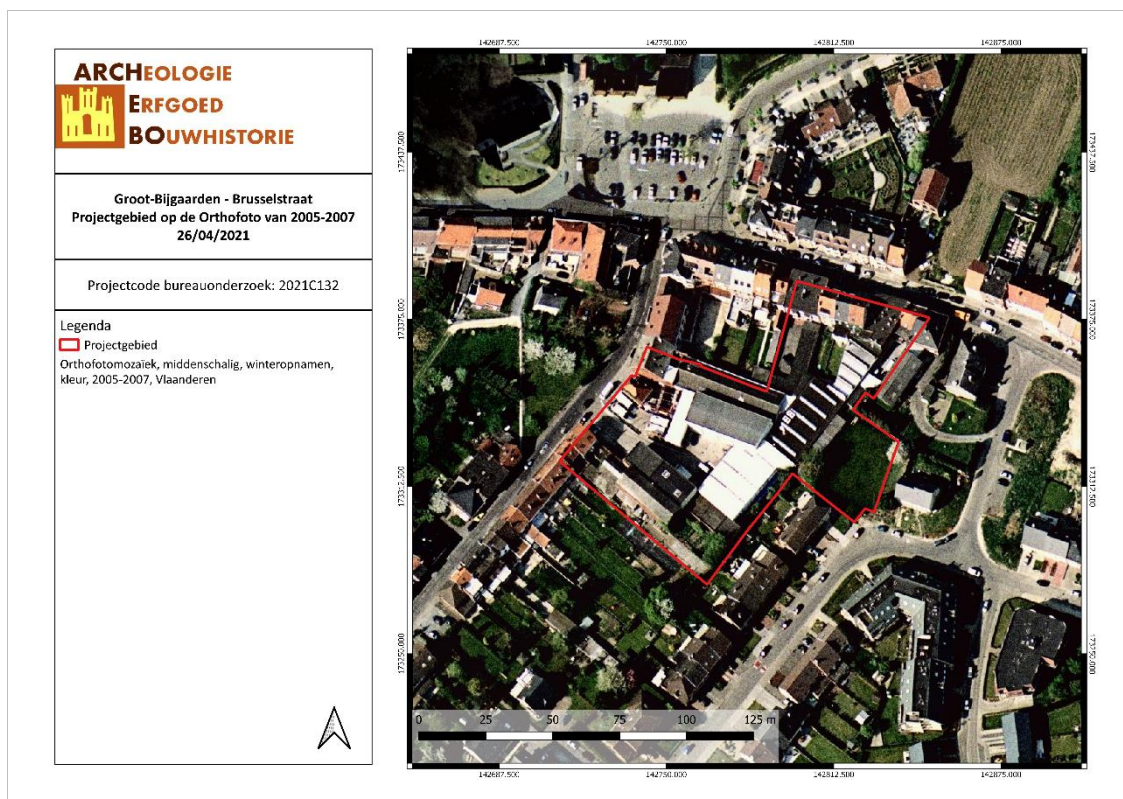
GRBR/21/04/06/29 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/30 - Digitale aanmaak

Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2021)

GRBR/21/04/06/31 - Digitale aanmaak

Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2005-2007 (Geopunt, 2021)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Op basis van bovenstaande gegevens kan er een verwachting opgesteld worden naar mogelijke archeologische waarden binnen het projectgebied.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied grotendeels omschreven als Ada0, in het noorden wordt het terrein gekarteerd als OB. **Ada0**-bodems zijn matig gleyige leemgronden met textuur B horizont en een A horizont dikker dan 40cm. De bovengrond heeft een bruinigrijze kleur en de E horizont, indien aanwezig, heeft een bleekbruine kleur. Roestvlekken worden waargenomen op de contactzone met de textuur B, die als basiskleur bruin is met okerleurige gleyverschijnselen. Dieper in de Bt worden grijsachtige vlekken aangetroffen en zeer vaak komen ijzer- en mangaan-concreties voor. Deze gronden bevinden zich in gesloten terreindepressies met gebrekkige afwatering en komen voor op de lagere kant van de terreinhellingen, soms op kleiontsluitingen. **OB** verwijst naar bebouwde zones.

Het projectgebied ligt op een heuvelrug, geflankeerd door 2 valleien die waterdragend zijn. Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het terrein tussen ongeveer 52 en 53,5 meter boven de zeespiegel. Vanaf ca. 200m ten noorden van het projectgebied stroomt de Haverbeek, vanaf ca. 400m ten zuidoosten stroomt de Molenbeek en vanaf ca. 900m ten zuidoosten stroomt de Elegembeek.

Gezien de nabijheid van een natuurlijke waterloop is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf de 18de eeuw. Sinds ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw is het terrein grotendeels bebouwd en verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied echter spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft de Parochiekerk Sint-Egidius met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen (CAI 2621), een antropogeen reliëfverschil met ingemotte toren uit de Late Middeleeuwen en het kasteel van Groot-Bijgaarden uit de 17de eeuw (CAI 10043), een fibula uit de Midden-Romeinse Tijd en knopen uit de 16de eeuw (CAI 208411) en een site met walgracht uit de 18de eeuw (CAI 222358), 10 sporen uit de Nieuwste Tijd (CAI 224218) en wandfragmenten van handgevormd aardewerk uit de Metaaltijden (CAI 206936).

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de Metaaltijden tot en met de Nieuwste Tijd.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Brusselstraat 167-179, Bosstraat 7-17 en Hazelaarstraat in Groot-Bijgaarden (Dilbeek, Vlaams-Brabant). Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige bebouwing slopen en verhardingen verwijderen. Vervolgens zullen meerdere één- en meergezinswoningen opgetrokken worden. De bebouwing is voorzien van een gemeenschappelijke kelderverdieping, die zo goed als het gehele projectgebied zal innemen. Tenslotte zal ook de omgeving aangelegd worden met verhardingen en groene zones. Het projectgebied is ca. 7 527,754 m² groot.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft de Parochiekerk Sint-Egidius met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen (CAI 2621), een antropogeen reliëfverschil met ingemotte toren uit de Late Middeleeuwen en het kasteel van Groot-Bijgaarden uit de 17de eeuw (CAI 10043), een fibula uit de Midden-Romeinse Tijd en knopen uit de 16de eeuw (CAI 208411) en een site met walgracht uit de 18de eeuw (CAI 222358), 10 sporen uit de Nieuwste Tijd (CAI 224218) en wandfragmenten van handgevormd aardewerk uit de Metaaltijden (CAI 206936).

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf de 18de eeuw. Sinds ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw is het terrein grotendeels bebouwd en verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied echter spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van de bestaande bebouwing is er verstoring van de bodem en het bodemarchief te verwachten. Toekomstige verstoringen zijn te verwachten bij de sloop van de huidige bebouwing en verharding en bij het optrekken van de nieuwe bebouwing met kelderverdieping. Op de principedoorssnedes staan nog geen exacte dieptes, daar deze nog kunnen wijzigen i.f.v. technieken en stabiliteit.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige bebouwing slopen en verhardingen verwijderen. Vervolgens zullen meerdere één- en meergezinswoningen opgetrokken worden. De omgeving rond de nieuwe bebouwing zal ook aangelegd worden. De ééngezinswoningen krijgen een privétuin met terras, bij de meergezinswoningen komen collectieve tuinen. Er worden ook een speeltuin, een binnenplein, vier afvalcontainers, enkele fietsenstallingen en extra groene zones voorzien. Aan de Brusselstraat, de Bosstraat en de Hazelaarstraat vertrekt een wegenis die over het terrein loopt. Ter hoogte van de Brusselstraat en Bosstraat liggen ook inritten naar de ondergrondse parkeergarage. Deze kelderverdieping zal zo goed als het gehele projectgebied innemen. Op de principedoorsneden staan nog geen exacte dieptes, daar deze nog kunnen wijzigen i.f.v. technieken en stabiliteit. Het projectgebied is ca. 7 527,754 m² groot.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied grotendeels omschreven als Ada0, in het noorden wordt het terrein gekarteerd als OB. **Ada0**-bodems zijn matig gleyige leemgronden met textuur B horizont en een A horizont dikker dan 40cm. De bovengrond heeft een bruinigrijze kleur en de E horizont, indien aanwezig, heeft een bleekbruine kleur. Roestvlekken worden waargenomen op de contactzone met de textuur B, die als basiskleur bruin is met okerkleurige gleyverschijnselen. Dieper in de Bt worden grijsachtige vlekken aangetroffen en zeer vaak komen ijzer- en mangaan-concreties voor. Deze gronden bevinden zich in gesloten terreindepressies met gebrekkige afwatering en komen voor op de lagere kant van de terreinhellingen, soms op kleiontsluitingen. **OB** verwijst naar bebouwde zones.

Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het terrein tussen ongeveer 52 en 53,5 meter boven de zeespiegel. Vanaf ca. 200m ten noorden van het projectgebied stroomt de Haverbeek, vanaf ca. 400m ten zuidoosten stroomt de Molenbeek en vanaf ca. 900m ten zuidoosten stroomt de Elegembeek.

Gezien de nabijheid van een natuurlijke waterloop is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf de 18de eeuw. Sinds ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw is het terrein grotendeels bebouwd en verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied echter spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft de Parochiekerk Sint-Egidius met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen (CAI 2621), een antropogeen reliëfverschil met ingemotte toren uit de Late Middeleeuwen en het kasteel van Groot-Bijgaarden uit de 17de eeuw (CAI 10043), een fibula uit de Midden-Romeinse Tijd en knopen uit de 16de eeuw (CAI 208411) en een site met walgracht uit de 18de eeuw (CAI 222358), 10 sporen uit de Nieuwste Tijd (CAI 224218) en wandfragmenten van handgevormd aardewerk uit de Metaaltijden (CAI 206936).

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de Metaaltijden tot en met de Nieuwste Tijd.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige bebouwing slopen en verhardingen verwijderen. Vervolgens zullen meerdere één- en meergezinswoningen opgetrokken worden. De bebouwing is voorzien van een gemeenschappelijke kelderverdieping, die zo goed als het gehele projectgebied zal innemen. Tenslotte zal ook de omgeving aangelegd worden met verhardingen en groene zones. Het projectgebied is ca. 7 527,754 m² groot.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied grotendeels omschreven als **Ada0** (matig gleyige leemgronden met textuur B horizont en een A horizont dikker dan 40cm), in het noorden wordt het terrein gekarteerd als **OB** (bebouwde zone).

Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het terrein tussen ongeveer 52 en 53,5 meter boven de zeespiegel. Vanaf ca. 200m ten noorden van het projectgebied stroomt de Haverbeek, vanaf ca. 400m ten zuidoosten stroomt de Molenbeek en vanaf ca. 900m ten zuidoosten stroomt de Elegembeek.

Gezien de nabijheid van een natuurlijke waterloop is er een verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf de 18de eeuw. Sinds ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw is het terrein grotendeels bebouwd en verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied echter spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft wandfragmenten van handgevormd aardewerk uit de Metaaltijden, een fibula uit de Midden-Romeinse Tijd, de Parochiekerk Sint-Egidius met kerkhof uit de Volle Middeleeuwen, een antropogeen reliëfverschil met ingemotte toren uit de Late Middeleeuwen, knopen uit de 16de eeuw, het kasteel van Groot-Bijgaarden uit de 17de eeuw, een site met walgracht uit de 18de eeuw en 10 sporen uit de Nieuwste Tijd.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de Metaaltijden tot en met de Nieuwste Tijd.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren en er bijkomende maatregelen nodig zijn. Dit wordt verder besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Acke, Bert, en Maarten Bracke. 'Archeologienota Dilbeek Stichelgatstraat'. Archeologienota. Zelzate: Acke & Bracke bvba, juli 2018.

De Smaele, Bart, en Hadewijch Pieters. 'Groot-Bijgaarden, Brusselstraat 333 onderzoeksrapport Hembyse Archeologie'. Archeologienota. Gent: Hembyse archeologie, 2017.

De Smaele, Bart, en Hadewijch Pieters. 'Groot-Bijgaarden, Brusselstraat 333 onderzoeksrapport Hembyse Archeologie'. Archeologienota. Gent: Hembyse archeologie, 2017.

Dirix, Evelien, en Cynthia Holstein. 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Alfons Gossetlaan te Groot-Bijgaarden (prov. Vlaams-Brabant)'. Archeologienota. Hasselt: ABO nv, december 2019.

Ferket, Ruth, en Natasja Reyns. 'Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) - Alfons Gossetlaan'. Archeologienota. Bornem: All-Archeo bvba, 2020.

Ferket, Ruth, en Natasja Reyns. 'Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) - Alfons Gossetlaan Bouwveld J'. Archeologienota. Bornem: All-Archeo bvba, 2021.

Horemans, Boris. 'Archeologienota Fietssnelweg te Groot-Bijgaarden (Vlaams-Brabant)'. Archeologienota. Gent: ADEDE bvba, 2020.

Horemans, Boris. 'Archeologienota mobipunt te Groot-Bijgaarden (Vlaams-Brabant)'. Archeologienota. Gent: ADEDE bvba, 2020.

Horemans, Boris, en Ottelien Muller. 'Archeologienota Aanleg Fietssnelweg te Sint-Martens-Bodegem/Groot-Bijgaarden (Vlaams-Brabant)'. Archeologienota. Gent: ADEDE bvba, 2020.

Krug, Camille, en Mathias Hermans. 'Archeologienota Groot-Bijgaarden, E40 - Afrit 11'. Archeologienota. Gent: BAAC Vlaanderen bvba, augustus 2019.

Laga, Pieter, Stephen Louwye, en Stéphane Geets. 'Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)', *Geologica Belgica*, 4/1-2 (2001): 135–52.

Mestdagh, Bert. 'Nota verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek Dilbeek Bosstraat (prov. Vlaams-Brabant)'. Nota. Ingelmunster: Monument Vandekerckhove nv, april 2018.

Schroyen, Kristof. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel*. Quartairgeologische Kaart. Brussel: Vlaamse Overheid Dienst Natuurlijke Rijkdommen, 2003.

Van denhaute, Tine. 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de Bosstraat te Dilbeek (Vlaams-Brabant)'. Archeologienota. Gent: ABO nv, december 2017.

Van der Kelen, Anouk, en Layla Valvekens. 'Archeologische evaluatie van het bodemarchief omgeving Alfons Gossetlaan te Groot-Bijgaarden (provincie Vlaams-Brabant) Nota landschappelijke boringen'. Nota. Hasselt: ABO nv, november 2020.

Van Mierlo, Tine, Jeroen Van Rooij, en Peter Hazen. 'Robert Dansaertlaan, Dilbeek'. Archeologienota. Brugge: Vlaams Erfgoed Centrum bvba, december 2016.

Van Ranst, E., en C. Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde - Universiteit Gent, 2000.

Vanhee, David, en Ruth Ferket. 'Archeologienota Groot-Bijgaarden (Dilbeek) - Brusselstraat-Stationsstraat'. Archeologienota. Bornem: All-Archeo bvba, 2020.

Verrijckt, Jeroen, en Emma Keersmaekers. 'Nota proefsleuvenonderzoek Dilbeek, Stichelgatstraat'. Nota. Beerse: J. Verrijckt Archeologie & Advies bvba, mei 2019.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Inventaris Onroerend Erfgoed'. Geraadpleegd 17 januari 2017. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

'Brusselstraat (Groot-Bijgaarden)'. Geraadpleegd 7 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/16140>.

'Ferrariskaarten'. In *Wikipedia*, 26 december 2019. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Ferrariskaarten&oldid=55318413>.

'Geopunt', z.d. <https://www.geopunt.be/>.

Geopunt Vlaanderen. 'Atlas der Buurtwegen'. Geraadpleegd 2 januari 2017. <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

'Groot-Bijgaarden'. Geraadpleegd 7 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14247>.

'Kasteel van Groot-Bijgaarden'. Geraadpleegd 8 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/37420>.

'Kasteel van Groot-Bijgaarden met omgeving'. Geraadpleegd 8 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1304>.

'Kasteeldomein van Groot-Bijgaarden: kasteel met ingangsgebouw, donjon en omheiningsmuur'. Geraadpleegd 8 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1086>.

'Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 143'. Geraadpleegd 7 april 2021. <https://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=143>.

'Parochiekerk Sint-Egidius'. Geraadpleegd 8 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/43315>.

'Parochiekerk Sint-Egidius'. Geraadpleegd 8 april 2021. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1092>.

'Villaretkaart'. In *Wikipedia*, 6 februari 2020. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Villaretkaart&oldid=55613913>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2021) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2021).....	6
Figuur 4: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2021).....	8
Figuur 5: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2021).....	9
Figuur 6: Principesnede AA (initiatiefnemer, 2021)	9
Figuur 7: Principesnede BB (initiatiefnemer, 2021)	10
Figuur 8: Parkeerkelder (ARCHEBO bvba, 2021)	10
Figuur 9: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2021)	11
Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2021)	12
Figuur 11: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2021).....	13
Figuur 12: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2021)	13
Figuur 13: Dilbeek aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2021)	14
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2021).....	15
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2021)	16
Figuur 16: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2021)	16
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2021)	17
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2021)	18
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2021).....	19
Figuur 20: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2021).....	19
Figuur 21: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2021)	21
Figuur 22: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2021)	23
Figuur 23: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2021)	25
Figuur 24: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2021).....	25
Figuur 25: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2021).....	26
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2021)	27
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2021)	27
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2021).....	28
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2021).....	29
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2021).....	29
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2021).....	30
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2021)	30
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 en van 1989 (Cartesius, 2021).....	31
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2021).....	31
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2021).....	32
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2005-2007 (Geopunt, 2021).....	32

7 PLANNENLIJST

GRBR/21/04/06/1 - Digitale aanmaak.....	6
GRBR/21/04/06/2 - Digitale aanmaak.....	6
GRBR/21/04/06/3 - Digitale aanmaak.....	8
GRBR/21/04/06/4 - Digitale aanmaak.....	9
GRBR/21/04/06/5 - Digitale aanmaak.....	10
GRBR/21/04/06/6 - Digitale aanmaak.....	11
GRBR/21/04/06/7 - Digitale aanmaak.....	13
GRBR/21/04/06/8 - Digitale aanmaak.....	13
GRBR/21/04/06/9 - Digitale aanmaak.....	14
GRBR/21/04/06/10 - Digitale aanmaak.....	15
GRBR/21/04/06/11 - Digitale aanmaak.....	16
GRBR/21/04/06/12 - Digitale aanmaak.....	17
GRBR/21/04/06/13 - Digitale aanmaak.....	18
GRBR/21/04/06/14 - Digitale aanmaak.....	19
GRBR/21/04/06/15 - Digitale aanmaak.....	19
GRBR/21/04/06/16 - Digitale aanmaak.....	21
GRBR/21/04/06/17 - Digitale aanmaak.....	23
GRBR/21/04/06/18 - Digitale aanmaak.....	25
GRBR/21/04/06/19 - Digitale aanmaak.....	25
GRBR/21/04/06/20 - Digitale aanmaak.....	26
GRBR/21/04/06/21 - Digitale aanmaak.....	27
GRBR/21/04/06/22 - Digitale aanmaak.....	27
GRBR/21/04/06/23 - Digitale aanmaak.....	28
GRBR/21/04/06/24 - Digitale aanmaak.....	29
GRBR/21/04/06/25 - Digitale aanmaak.....	29
GRBR/21/04/06/26 - Digitale aanmaak.....	30
GRBR/21/04/06/27 - Digitale aanmaak.....	30
GRBR/21/04/06/28 - Digitale aanmaak.....	31
GRBR/21/04/06/29 - Digitale aanmaak.....	31
GRBR/21/04/06/30 - Digitale aanmaak.....	32
GRBR/21/04/06/31 - Digitale aanmaak.....	32